

KAUBANDUS-TÖÖSTUSKOJA

Nr. 21. I aastakäik

TEATAJA

15. detsembril 1926

Ilmub kaks korda kuus.

Tellimishind:		Toimetus:	Kuulutuste hinnad:	
Aastas	Emk. 250.—	Kaubandus-tööstuskoda, Tallinn, Lai t. 45	1/1 lhk.	Emk. 1000.—
Poolaastas	" 150.—	Kõnetraat 17-77, toimetaja kodu 1-35	1/2 " "	" 2200.—
Välismaale	" 500.—	Toimetaja kõnetunnid: igal esmaspäeval,	1/4 " "	" 1200.—
Poolaastas	" 300.—	kesknädalal ja reedel kella 2—3 p. l.		Kaanekülgedel—kokkuleppel

SISU: Eesti suurmüügi indeksi arvutamise võimalustest. Kas on oodata linahindade tõusu? Uus kohtukorraldus ja riigi- ning kogukondlikud maksud (järg). Kas on meil tarviline ja teostatav metallisaaduste standardiseerimine? Oktoobrikuu väliskaubanduse areng. Kaubandus-tööstuskoda teate d. Kaubandus-tööstuskoda tegevuskava 1927. a. peale. Kes- ja väiketööstuse odavaprotsendiline laenufond. Inventuur. Esmene Eesti Kinnituse Seis „Eeks“ 60 aastat vana. Riiklikke toetusi laevaehitajale ja -ostjale. Eesti linnatööstus. Teateid Eesti majanduse alalt. Teiste riikide majanduslik elu-olu. Lühemaid teateid välismaalt. Arlettevõtete koosolekuid. Uusi seadusi ja määrusi. Tallinna ja Pärnu sadama tegevus. Kaubahinnad. Börsikursid.

Eesti suurmüügi-indeksi arvutamise võimalustest.

H. v. S.

Suurmüügihindade liikumise indeksid on omandanud suure tähtsuse peale maailmasõda, kui Euroopa elas läbi sügava pörotuse kursi- ja konjunktuurikõikumiste näol. Vahe kaubahindade tasapinna ja rahakursi tasapinna vahel, mis tänapäev olemas peaaegu igas riigis võrreldes eel-sõjaaegsega, on nähtus, millele igalpool pöör-dakse suurimat tähelepanu. Suurmüügihindade indeksarvud ei paku mitte ainult täpset ülevaa-det kursikõikumiste mõjust hindade tasapinnale, nad annavad ka usaldatava pildi konjunktuurikõi-kumiste kohta, millele allub majandus terviku-na kui ka oma üksikutes osades.

Kui Eestis tänini riik ega mõni majanduslik organisatsioon ei ole puudutanud suurmüügi-indeksi ülesseadmise probleemi, siis oleneb see esimeses järjekorras küll puudustest, mis esile tulevad vastavate andmete muretsemisel. Riigi Statistika Keskbüroo avaldab juba pikemat aega perioodiliselt oma poolt väljaarvatud elumaksu-musindekse, mis seatakse kokku mitmesugustes variantides väikemüügi-, üüri- ja teiste hindade alusel ja mis annavad pildi eluüla- ja elu-alade kõikumisest. Suurmüügiindeks jälgib, nagu teada, teisi sihte. Tänapäeval, kus ka meil on huvi keskkohtaks majandusliku tasuvuse küsi-

mus, peaks leidma abinõusid ja teesid, millega täita puudust meie muidu hästi käsitatud statis-tikas.

Allpool tehakse mõningad ettepanekud ni-metatud alal, mis loodetavasti ergutavad asjast huvitatuid ringkondi lähemale astuma sellele tähtsale probleemile.

Paljude meetodide hulgast, mille lõpptule-mused, nagu arvurikkad näited tõendavad, teineteisest vaevalt erinevad, olgu allpool mai-nitud üks, mida oma lihtsuse tõttu soovitavaks tuleb pidada meie oludele.

Ühe teatud kauba hind määratud ajajärgul, näiteks ühe kuu keskmine hind, märgitakse 100-ga ($A=100$). Sama kauba indeks järgmisel kuul arvutatakse lihtsa valemi järele: $X=A \times 100 : B$, kusjuures B tähendab kauba hinda sel kuul. Nõnda arvutatud vaatluse alla tulevate kaupade indeksid liidetakse ja jagatakse kaupade arvuga. Tulemus on suurmüügiindeks ühe kuu jaoks. Ülalnimetatud meetod, nagu ka kõik teised, eeldab usaldusväärse hinnamaterjali ole-masolu. Enne selles küsimuses seisukoha võtmist tuleb mõnd ütelda võrdluseks valitava aluse kohta.

Indeksiarvamise aluseks võetakse selle aja-

järgu hindadeseis, millega hindade liikumist tahetakse võrrelda. Oieti on selle ajajärgu valik ükskõikne, kuna indeksarvud on võrdarvud, ja indeksi tõus ja langemine protsentuaalselt ikka ühesugune, rippumata aluse valikust. Igalpool, kus teostatakse kindel suurmüügiindeksi arvestamine, on aga aluseks võetud hindadeseis lühikest aega enne maailmasõja algust (1914 või 1913/14), kuna suurt huvi pakub võrdlus praeguse hindadeseisu ja eelsõjaaegse vahel, kus maailma majanduslikud olukorrad olid enam-vähem stabiilsed. Ülalnimetatud aluse valiku eelduseks on ometi kindla vahekorra olemasolu kulla ja maa rahaüksuse vahel. Meil puudub see vahekord, kuna meie praegu alles omame paber- raha. Kuigi pabermarga väärtus seaduslikult alles fikseerimata, siiski on tema kurss võrreldes kullaga juba kahe aasta jooksul olnud stabiilne. Seadusega maksmapandud Eesti kroon, mis oma väärtuse poolest võrdub Skandinaavia kroonile, vastab Eestis 100 Eesti margale. See Eesti marga kurss on tema stabiliseerimiskursiks, ja kuigi nimetatud kurssi fikseerimine alles puudub, võib siiski tegelikult maksvat vahekorda kuldrubla ja Eesti marga vahel kindlana vaadelda. Siit järgneb aluseks valitud eelsõjaaegsete hindade ümberarvutusmeetod: 1 kuldrubla = 1,92 Skandinaavia kuldkrooni = 192 Eesti marka.

Kasutamiseks kõlbuliste suurmüügi-indeksiarvude ülesseadmise tähtsamaks eelduseks on, nagu juba öeldud, usaldatava ja võimalikult korrapäraselt kättesaadava hinnamaterjali olemasolu. Sarnane materjal on meil kasutada Tallinna kaubabörsi igapäevaste suurmüügihindade noteerimiste näol, millel siiski mõned puudused. Indeksi arvutamiseks valitud kaupade arvul ei ole olulist tähtsust, nagu näitavad arvurikkad katsed; peasi on, et arvutamiseks valitakse võimalikult kõik rahvamajanduslikult tähtsad kau-

bad. Valikut tuleb sellega toimetada silmas pidades riigi rahvamajanduslikku struktuuri. Kuna Eesti omab peaaesjalikult põllumajandusliku riigi iseloomu, siis on tarvilik põllu- ja metsamajandussaaduste hoolikas valik. Siin tulevad päevavalgele puudused Tallinna kaubabörsi noteerimistes. Üht Eesti tähtsamat väljaveokaupa ja tööstuslikku toorainet — puud — ei võeta neis noteerimistes üldse arvesse. Suurmüügiindeks, milles ei avaldu hindade liikumine puuturul, ei võiks õiget pilti pakkuda kogu hindade tasapinna kohta. Eesti turu väike ulatus toob enesega kaasa nähtuse, et ilmuvad ajajärgud, kus teatud kaubahinnad noteerimisele ei tulegi, kuna kaupade kohapeal saada ei ole, näiteks mõned suhkrusordid jne. Seesama maksab ka hooajakaupade kohta nagu linad, kartulid jne. Sellest asjaolust on tingitud, et teatud tähtsate kaupade hinnakõikumised mitte alati oieti suurmüügi-indeksis ei väljendu ja et indeks ajuti (näiteks linahindade esimese noteerimise puhul) näitab liig hüppelist arengut.

Arvesse võttes aga, et indeksarvud alati ainult ligikaudse pildi hindade arengust anda suudavad, tohiks küll ka Tallinna kaubabörsi hinna-noteerimised küllaldased olla aluseks indeksarvude arvutamisel, kui noteerimist laiendada saaks kõikide Eesti rahvamajanduses tähtsate kaupade peale.

Üldindeksi kõrval oleks ka põllumajandusliku indeksi ülesseadmisel suur tähtsus põllumajanduse tasuvuse uurimisel. Ta annaks pildi kõikide Eesti põllumajanduslike saaduste hindade liikumisest ja võrreldes põllumajanduslike abiainetega (kunstväetis, jõutoit), tarbainete (sool, suhkur, heeringad jne.) ja tööstussaaduste (ehitusmaterjal, metallid, õlid, puuvillariided jne.) hindade liikumisega laseks plastiliselt esile kerkida konjunktuuri kõikumised.

Kas on oodata linahindade tõusu?

L. Ibrus.

Lina on Eestis tähtis väljaveoaine ja on maapidajail juba vanemast ajast olnud tähtsaks tuluallikaks. Riigi Statistika Keskbüroo andmete järgi oli lina väljavedu viimaste aastate jooksul järgmine:

aastad	lina tonnides	väärtus miljonites mrk.	00 väljaveo üldväärtusest
1921	5.227	—	—
1922	9.659	987,9	20,5
1923	9.327	1.084,8	19,0
1924	10.433	1.690,5	21,5
1925	7.574	1.286,8	13,3

Lina külvipind arenes sama ülalnimetatud allika andmetel järgmiselt:

aastad	lina külvipind hektarides	0,0 üldisest külvimaast
1902	49.189	—
1908	42.973	—
1904	47.098	—
1905	46.516	—
1906	50.923	—
1907	51.514	—
1909	44.128	—
1910	45.129	—

aastad	lina külvipind hektaarides	% üldisest külvimaast
1911	40.995	—
1913	38.515	—
1914	36.095	—
1915	33.873	—
1916	31.214	—
1917	25.109	—
1919	15.741	—
1920	23.531	—
1922	23.949	2,41
1923	30.637	3,09
1924	30.721	—
1925	45.660	4,76
1926	33.800	3,51

Nagu ülaltoodud arvudest näeme, moodustab lina väljavedu väärtuselt umbes 20% kogu meie väliskaubandusest, missugune asjaolu sunnib linaasjandust võtma küllalt tõsiselt.

Samuti näeme, et linakasvatuse Eestis rea aastate kestes üldiselt on vähenenud, kuna selle õitse-aastad olid 20. sajangu esimestel aastatel. Üldine külvipind ulatus neil aastail 50 tuhande hektaari ligi, kasvades 1907. aastaks isegi 51.514 hektaarini.

Kuid pärast seda, juba rida aastaid enne sõda, hakkab külvipind vähenema ja see vähenemine kestab loomulikult kogu sõja-aastad.

Sõja lõppedes hakatakse küll jälle rohkem lina külvama, kuid endisi norme ei ole enam kätte saadud. Kui kõrgete hindade tõttu, mis välis- turul lina eest maksti, ja suures määras propa- ganda mõjul, mida mõnede ringkondade poolt li- nakasvatamise kasuks tehti, lina külvipind 1925. aastal 30.721 hektaari pealt korruga tõusis 45.660 hektaari peale, siis langes see ometi järgmisel, 1926. aastal, uuesti 33.800 hektaari peale alla, tähendab, vähenes tervelt 26,0%.

Viimase vähenemise otsekoheuseks põhjuseks oli lootuste nurjamine, sest kõrged hinnad ei jäänud püsima. Hinnad hakkasid langema veel enne kui 1925. aasta lõikus oli jõudnud turule ja on langenud kuni tänapäevani.

Kui läinud aasta detsembri algul võis müüa välis- turule Võru lina (Risti) 77 naelsterlingiga tonni, Liivi lina 68 naelsterlingiga tonni, siis saab praegu müüa esimest vaevalt 59—60 naelaga tonni, teist 53—54 naelaga tonni.

Et niisuguse olukorra juures maapidajad ki- pupad linakasvatuse vastu huvi kaotama, on aru- saadav. Juba nüüd püütakse seletada, et lina- kasvatamine end praeguste olude juures enam ära ei tasu, süüdistatakse firmasid, kes lina vä- listurule transporteerimiseks kokku võtavad, et need lina eest liig madalat hinda maksavad, kuid peajasjalikult viivitatakse lina müümisega, kui seda olud just otsekohe ei sunni, sest oodatakse hindade tõusu.

Kuid kas võib eeldada linahindade tõusu? Toome siin mõned andmed, mis linaturu sei- sukorda vähe valgustavad.

Nagu teada, ei määra linahinda välis- turul meie maa toodang, mis kujutab endast minimaal- set osa üldisest maailmaturu linast. Hinnamää- rajaks on suured maad, nagu Venemaa, kes an- dis 1924. aastal linakiudu 283.600 tonni*), ja võiks ehk rääkida ka veel Poolamaast, kes samal aas- tal andis 43.646 tonni. Kõik teised, olgugi lina- kasvatajad, maad, nagu Leedu, Läti, Belgia, ei määra hinda, sest et nende toodang üldise turu- toodanguga võrreldes ei ole mõõduandev. Samal 1924. aastal oli Eesti linakiutoodang 10.743 tonni, mis on umbes 3% kogu maailma linatoodangust, samal ajal, kui Venemaa, Siber ühes arvatud, an- dis umbes 58% kogu maailmaturu toodangust.

Kuid ka Vene lina ei saa oma hinda vabalt määrata sedamööda, kas saak hea või halb, vaid linal on juba väga kaua olnud suur võistleja, ni- melt puuvill. Sestsaadik, kui puuvill turule ilmus ja endale tööstuses koha võitis, on ta ikka oinud hinnamäärajaks linale. On puuvillasaak hea, langeb ta hind ja see surub ka linahinna alla. Äpardub aga kuidagi puuvill, ei ole saak suur — on hinnad kõrged kui puuvillal endal ni linalgi.

Eriti on lina saanud olenevaks puuvillast pä- rast maailmasõda, kus rahva ostujõud üldiselt on langenud ja turg vajab rohkem odavaid kau- pu. Aseaineks linale on suures määras just puuvill.

Vaatame nüüd, kuidas on lood puuvilla- saagiga.

Ameerikas, mis annab umbes 60% kogu maa- ilmaturu puuvillast, on puuvillasaak viimase 14 aasta jooksul olnud järgmine:

aastad	puuvillasaak (tuhand pallides)	puuvilla all maad (tuhand aakrites)
1913	14.156	37.089
1914	16.135	36.832
1915	11.192	31.412
1916	11.450	34.985
1917	11.302	33.841
1918	12.041	36.008
1919	11.421	33.566
1920	13.440	35.878
1921	7.954	30.509
1922	9.762	33.036
1923	10.140	37.123
1924	13.628	41.360
1925	16.104	46.053
1926	17.454	47.207

Nagu näeme, jäi puuvillasaak maailmasõja tagajärjel väikeseks, langedes alla 16 miljoni

*) Annuaire International de Statistique Agricule 1924—1925.

palli pealt (1914. aastal) 1921. aastaks 7.954 tuhande palli peale.

Pärast sõda algab jälle töus, mis eriti viimastel aastatel suur on olnud ja on annud oma 2½ kuni 3½ miljonit palli aastas juurekasvu.

Ühteaegu on ka puuvilla külvipind teinud läbi samasugused muudatused, kuna viimase aasta külvipind 1913. aasta omast on tervelt 10 miljoni aakri võrra suurem.

Ühes külvipinna ja sedamööda puuvillasaagi suurenemisega kasvas aga pärast sõda ka tarvitamine ja seepärast ei saanud hinnad alguses alla minna.

Kui aga heale saagile korduvalt järgnes uus rohke lõikus, pidi see loomulikult turu ujutama üle puuvillaga ja loomulikult pidid hinnad langema.

Kui veel aasta tagasi maksti New-Yorgi turul puuvilla naelast 20 tsenti, siis makstakse praegu sellest ainult veel 12 tsenti. Seega oleks puuvilla hind aasta kestes langenud tervelt 40%.

Siinjuures tuleb arvestada veel asjaoluga, et tänavuse aasta saak ei ole veel lõpulik, sest viimased kokkuvõtted ilmuvad alles detsembris, kuna eelandmed lasevad oletada, et saak võib jõuda isegi 18 miljoni pallini.

Üldse on viimased aastad annud enneolemata saake, milleks on mõjunud kaasa niihästi suur külvipind kui ka soodsad ilmastiku olud. Sellest siis ka täieline konjunktuuri muutus puuvillaturul ja hindades.

Kuid peale iga-aastaste saakide väärrib tähelepanu nõndanimetatud ülejääk ühest aastast teise, tähendab puuvill, mis uue lõikuse turule ilmumise momendiks eelmise aasta lõikusest veel müümata. On pakkumine suurem kui tarvitamine, siis jääb aast-aastalt rohkem müümata, kuna vanad tagavarad omakorda uut saaki suurendavad.

Need ülejäägid on viimaste aastate jooksul alatasa kasvanud. Nimelt oli ülejääk 1923. aastast 2.319 tuhat palli, 1924. aastast 2.991 tuhat palli ja 1925. aastast tervelt 5.362 tuhat palli.

Kui eelmise aasta ülejääk tänavuse aasta saagile juure arvata, siis saame käesolevaks aastaks tervelt 22.800 tuhat palli puuvilla, mis endale turgu otsib.

Oletadeski, et odavam puuvill toob kaasa ka suurema tarvitamise, on ikkagi raske uskuda, et need hiigla-tagavarad soodsatel tingimustel ostja leiaksid.

Kõike ülaltoodut arvesse võttes ei ole mingisugust põhjust arvamiseks, et puuvilla hinnad lähemas tulevikus võiksid tõusta.

Oletades isegi, et puuvill tuleval aastal ikal-dab, ei too see veel kaasa suurt seisukorra muu-

tust, sest kui juba tänavuaastased vanad tagavarad moodustavad ligi kolmandiku viimase aasta saagist, siis on need tulevaks aastaks kindlasti veel suuremad, mis ikalduse mõju paraliseerivad. Ameerika puuvilla tarvitamine oli läinud aastal 15.250.000 palli ja sama tarvitamise normi juures oleks ülejääk järgmiseks juuliks 7.500.000 palli.

Samuti võivad madalad hinnad külvipinda vähendada, kuid ka see mõju on alles aastate taga just ülejääkide tõttu.

Nagu eelpool tähendatud, kujunevad linahinnad puuvilla hindade järele ja seepärast võib päris julgesti öelda, et linahindades lähemal ajal ei ole tõusu loota. Küll võime ennem oodata veel suuremat langemist, sest nagu öeldud, ei ole käesoleva aasta puuvilla kokkuvõtteid veel lõpulikud. Ilmuval turule oodatavad 18 miljonit palli, siis peavad niihästi puuvilla- kui ka linahinnad veelgi langema.

* *
* *

Arvestades ülaltooduga tekib küsimus, kas niisuguse olukorra juures üldse maksab kasvatada ja harida lina, sest maapidajate tõenduse järgi ei tasuvat see end ära. Kui varemalt lina põllumehele oli tähtsaks sissetulekuallikaks, siis ei saa viimane praeguste turuhindade juures enam oma kulusid tasa ja peab linale hakkama juure maksma. Loomulik, et ta siis parem lina ei kasvata.

Kuid vaatame, kui suur on siis vahe nüüdise ja vanade heade hindade vahel. Kahjuks ei ole meil andmeid Eesti lina hindade kohta välisurul enne sõda, kuid Rooma Põllumajandusliku Instituudi andmete põhjal maksis Läti lina, sort ZK, 1913. aastal Inglise turul keskmiselt £ 34.19 tonni *). Kuldrublades arvatult oleks see 5 rbl. 64 kop. puud. Läti ZK vastab umbes meie HD sordile, mille hind praegu Inglise turul ei ole alla £ 49 või kuldrublades mitte alla 8 rbl. puud, seega kõige vähem 2 rbl. kõrgem kui enne sõda.

Eesti siseturul maksti enne sõda Liivi lina Ristist heade hindade juures 60 rbl. kaal ehk 6 rbl. puud, kuna praegu sellest samast linast keskmiselt 1450 mk. ehk 8 kuldrubla puudast makstakse. Jällegi on sellega praegune hind kõrgem kui enne sõda.

Puuvilla hindade kohta võiks öelda, et nad praegu vastavad eelsõjaaegistele hindadele, kuid lina hinnad peaksid veel langema enne kui jõuavad eelsõjaaegisteni normideni. „Der Deutsche

*) 1913. aasta algul £ 38, lõpul £ 33, aasta keskmine — £ 34.19.

Leinen-Industrielle" toob lina ja puuvilla hindade puhul järgmise võrdluse. Enne sõda oli lina ja puuvilla hinna vahекord järgmine:

100 klг. Schwaneburgi lina = 66 klг. toorele puuvillale,

praegu aga

100 klг. Schwaneburgi lina = 98 klг. toorele puuvillale,

tähendab lina hinnad peaksid ligi 30% võrra langetama enne kui vahекord saaks endiseks.

Nagu üllatuseks näeme, on tõepoolest praegune linahind kõrgem kui ta oli enne sõda ega peaks järelikult madalate hindade pärast veel keegi jätma lina külvamata. Kuid ometi kuuleme, et praegune linakasvatuse end ära ei tasu, tähendab, selle põhjused peavad olema mujal.

On tõsiasi, et olud sõja tõttu on palju muutunud. Elukallidus on tõusnud ja tööpalgad selle tõttu kerkinud. Lina aga on aine, mis tarvitab palju tööd, järelikult läheb tema harimine palju maksma. Kuni viimase ajani on meil ilma erandita lina haritud käsitsi ja tehakse seda mõnedes rajoonides veel praegu, ilma mehhaanilise jõuta. Tööliste puuduse tõttu makstakse linapuhastamise eest kõrget hinda ja seepärast peab temast müüeski saama kõrget hinda, palju kõrgemat kui enne sõda. Kui see aga võimalik pole, ei jää põllupidajal muud üle kui linakasvatamisest loobuda, millest aga kahju oleks, sest seega kaotaksime tähtsa väljaveoartikli.

Ometi on olemas pääseteid ja esimene nendest on — võimaluste otsimine ja tingimuste

loomine, kuidas linaharimist teha odavamaks. Siis võivad hinnad olla madalad, siis võivad nad veelgi langeda, kuid lina läheb turule ja tasub enda ära. Kui käsitsi harimine läheb kalliks, siis tuleb võtta appi mehhaaniline jõud ja panna tööle masinad.

Meil on praegu Eestis neli suurt linapuhastamisemasinat, mis küll alles korralduselt ja sisseadelt lonkavad, kuid mis esimese katseaasta järel siiski on näidanud, kuhu poole meil linaküsimuses tuleb tüürida. Igatahes peavad masinad linaharimise seadma täiesti uuele alusele, peavad selle tegema seevõrra odavaks ja soodsaks, et lina jõuab puuvillaga pidada sammu.

Edasi oleks veel teine võimalus lina soodsamalt müüa, nimelt kui riigivalitsus siin oma poolt vastu tuleks ja raudtee veotariifi lina jaoks alandaks ning väljaveotolli ära kaotaks või seda vähendaks. Praegu, kus meil linapuhastamise punkte vähe, ei ole võimalik pikema maa tagant linavarsi saata vabrikusse harimiseks, sest et need vedu välja ei kannata. Teiselt poolt jälle läheb lina väljavedamine kõrge veotariifi ja väljaveotolli pärast kalliks, sest viimase eest üksi tuleb lina väljaveo juures maksa umbes 85 mk. puudalt ühes praakeri- ja muude maksudega. Selle võrra vähem saab lina kasvataja. Jäävad aga lisakulud vähemaks, saab paremat hinda lina produtseerija.

Seisukord ei ole lootusetu, kuid nõuab kohandemist oludele.

Uus kohtukorraldus ja riigi- ning kogukondlikud maksud.

Aleksander Kann.

Teatavasti on jaoskonnakomisjonid maksude kindlaksmääravad. Eesti ajal on jaoskonnakomisjonidest veel järele jäänud tulumaksukomitee ja ärimaksukomisjon. Mõlemate esimees on maksuinspektor. Tulumaksukomiteedes kui ka ärimaksukomisjonides esinevad liikmetena ka maksumaksjate esitajad. Kõrvale jättes küsimuse, kui otstarbekohased on maksumääramises meie komisjoni esitajad, tähendame vaid, et nendel komisjonidel on õigus vabalt makse määrata, kusjuures nad ise vastulausetega läbi vaatamisel on piiratud oma äranägemise järgi maksu alandada, mida aga ei saa konstateerida vallanoõkude kohta. Edasi peab tähendama, et kui tulumaksu- nii ärimaksukomisjoni liikmetelt nõutakse, et nad hoiavad saladuses kõik komisjonidel teada olevad asjaolud, mis puutu-

vad maksukohustuslike isikute varanduslikusse seisusse, nende võlgadesse ja kohustustesse (Tulumaksu seadus § 35 ja 89 ning ärimaksu seadus § 433). Tulumaksu suhtes on siiski võõrastele lubatud järele vaadata maksnikkude nimekirju ja tulumaksuääri, mis pannakse välja 1. juuliks. (Tulumaksuseadus § 50).

Seega on riigimaksudes garanteeritud saladus maksustamises, mis iseenesest on ülearune ja komisjonidele annab võimaluse töötada avaliku arvustuse kartuseta ja määrata maksu kõigile kodanikkudele mitte ühetaoliselt (Onupojapoliitika maksude alal). Üksikute maksnikkude ärilikes huvides saladuse hoidmine ei võiks olla mõõduandev ja selle avalikuks tegemine kohtus ei peaks olema takistuseks asja arutamisel kohtus.

Vastulausete läbivaatamine sünnib sama asutuse poolt, kes määrab maksu, s. o. jaoskonnakomisjoni poolt (umbes samuti nagu valdade heaks võetava tööstusmaksu asjus).

Edasikaebe kord on aga riigimaksude suhtes hoopis teine. Siin ei saa, nagu ülal tähendatud, enam kohtu poole pöörduda, vaid edasikaebaid otsustab maksuasutuste otsekohene ülemus. Ärimaks kuni 50.000 mk. vaadatakse läbi otsekoheste maksude peavalitsuse ametnike poolt, kuna tulumaksu igal juhtumisel vaatab läbi peakomitee. Kui võtta arvesse, et jaoskonnade komisjoni esimehed vahenditult on olenevad peavalitsusest, saades temalt seaduse tõlgitsemise suhtes näpunäiteid otsuste vastu, mis jaoskonnakomisjonid teevad, samuti esinedes protestiga eriarvamise korral jne., siis selgub, et jaoskonnakomisjonidel maksude määramisel puudub tarviline iseseisvus, mis enesest ei oleks väga paha, kui edasikaebus läheks erapoole tute isikute või kohtu lahendada. Ka peakomitee koosseis ei kindlusta küllaldast asjatundmist maksude määramisel, nagu tegelikult selgunud. Nii on üldiselt teada, et keskmiste kasuprotsentide klassifikatsioonitabeli väljatöötamisel on vähe arvestatud asjatundjate ja kaupmeeste arvamistega ja sellekohased protestid keskmise kasu protsentide määramisel on jäetud tähele panemata. Nii kohaldatakse praegu mõnegi äriiligi suhtes bruttokasu protsenti maksualuse kasu arvestamisel, mis ei ole õige. Terve liialt raske ja tihti ebaõige maksustamine on tingitud asjaolust, et maksuasutused püüavad määrata riigile võimalikult enam makse (ütleme: samuti nagu valladki), otsustajaks aga kaebuste puhul jäävad nad ise. Seisukord on seda raskem, et maksnikud on nõrgalt esitatud peakomitees kui ka jaoskonnas. Seni on maksnikude esitajad olnud juhuslikult valitud isikud, kel puuduvad kui juriidilised teadmised maksuseaduste nii ka faktilised andmed ühe või teise maksustusasja kohta. Kuna maksnikkude esitajad seesuguseil tingimusil oma seisukohta kaitsta ei suuda, jäävad nad fiskuse esitajatele alla ja tehakse otsusi, mis tunduvad kodanikele rasketena. Seega on seletatav, et riigikohus sageli tühistab peakomitee otsusi kui seadusega ja faktidega mitte kooskõlas olevaid ja tagasi saadab uueks otsustamiseks.

Kui Otsekoheste Maksude Peavalitsus sõna täpses mõttes on maksuinspektorite ülemus, siis võib Peakomitee suhtes konstateerida, et see oma iseloomult kuidagi ei saa täita neid õigusemõistja funktsioone, mis temale kohtu asemel seadusega on täita antud.

Peakomitee koosseis ja ülesanded on loet-

letud 12. apr. 1920. a. seaduses („Riigi Teataja“ nr. 61/62 — 1920. a.) ja 30. jaanuari 1921. a. seaduses („R. T.“ nr. 4 — 1921. a.). Nende vaatlemisel selgub kõigepealt, et Otsekoheste Maksude Peakomitee asub rahaministeeriumi juures (12. apr. 1920. a. seadus § 1), mis oma printsiibis ei ole õige, kui võtta arvesse, et rahaministeeriumile on vahenditult tähtis, et makse võimalikult suures määras sisse tuleks. Ka Peakomitee koosseis ei ole küllalt otstarbekohane. Peakomitee seisab koos: rahaministeeriumi asjade valitsejast, Otsekoheste Maksude Peavalitsuse juhatajast või tema abist, kohtupalati liikmest, selle kohtu üldkoosoleku valikul, kohtupalati prokuratuuri esitajast ja kolmest isikust maksumaksjate seast. Nõuandva häälega võtab Peakomitee istungitest osa ka üks Tallinnas asuvatest maksuinspektoritest. Koosolekuid juhatab rahaministri abi (12. apr. 1920. a. seaduse § 2).

Kuna prokuröri esitaja tegevus siin piirdub peaaegu ainult trahviküsimustega ja seepärast tema osavõtt istungist enam vormiline, ei saa õnnelikuks pidada ka kohtupalati esitaja osavõttu istungist, sest et ta siin on kõrvalise iseloomuga tegur (tal puudub võimalus materjalidega aegsasti tutvuda, ka ei saa ta oma otsekoheste ülesannete juurest anduda temale võhivõõraste küsimuste otsustamisele täielise jõupingutusega). Mis puutub teistes liikmetesse, siis võib öelda nende kohta sama, eriti maksumaksjate esitajate suhtes.

Ka Peavalitsuse juhataja ja tema abi ei ole küllalt kohased Peakomitees asjade otsustamisel, kuna, näit. § 6 ettenähtud Peavalitsuse otsuste peale edasikaebe asjus, põhiärimaksuseaduse rikkumise puhul nad istungist ise täisõigustatud liikmetena osa võtavad. Tegelikult on nad ise istungi juhatajad ja seepärast mõjuvad nad tunduvalt Peakomitee tegevuse peale, kus nad ise põhjust annud kaebuseks ja kelle otsuse pärast nimelt kaevatakse. Seesugune kord on seda enam ebaloomulik, et Peakomitee teised liikmed asja faktilist kui ka juriidilist külge puudulikult tunnevad või hoopiski ei tunne. Selle seaduse § 7 näeb küll ette, et asja arutuse päev antakse aegsasti maksnikule teada (tema ilmumine sunduslik ei ole), aga sellest hoolimata võib istung jääda pidamata, kui kvoorumit kokku ei saa (mis tegelikult on juhtunud), sest puudub igasugune abinõu sundida liikmeid istungitest osa võtma. Kohtu kohta on raskem oletada, et kvoorumit tõttu istung jääb pidamata.

Kuna administratiivkohtule otsuse tegemiseks — nagu näeme — laialised võimupiirid antud, peab Peakomitee kui apellatsiooninstants piirduma kaebuse ulatusega ja otsusi võiakse

muuta ainult neis osades, millede peale on kaevatud (Senati seletus 7. nov. 1902. a. nr. 10813 ja teised.). Kuna Peakomitee ei talita ega tee otsusi administratiivkohtu korra järele, vaid tarbekorral käsitab tsiviilkohtupidamise norme, siis on Peavalitsuse asjaajamine üsna raskepärane, mis aga, võttes arvesse administratiivastjade omapärasust, ei ole otstarbekohane. Selle poolest on administratiivkohus varustatud laiemal võimupiiriga ja tema otsused oleksid olulisemad (vaata: Ajut. Valitsuse poolt 12. veebruaril 1919. a. välja antud Administratiivkohtu korra seaduse §§ 17—26).

Ka peab isegi kahtlema, et Peakomitee, keda Eesti kohta vaid üks olemas, kiiremalt asja otsustaks kui kohus, — Rahukogu administratiiv-osakonnad, kui need iseseisvatena osakondadena ellu kutsutaks. Kuna Otsekoheste Maksude Peakomitee asjaajamine ja sellekohaste materjalide korraldamine käib Otsekoheste Maksude Peavalitsuse ülesannete hulka (12. apr. 1920. a. seadus § 15, „R. T.“ nr. 61/62 — 1920. a.), siis muutub asja selgitamine ühekülgseks ja teiste liikmete osavõtt, peale Peavalitsuse juhataja või ta abi, ülearuseks, seda enam, et tuleb otsustada teinekord üsna keeruliste asjade üle.

3.

Lähtudes sellest seisukohast pöördun uue kohtukorralduse eelnõu juure, mille seadis kokku valitsuse poolt moodustatud komisjon ja mis trükitult saadeti laiali ka õigusteadlastele seks, et seda üldiselt läbi arutada ja siis eelnõuete kohaselt maksuma panna. Ei hakka seda kava siin üldiselt arutama, seda enam, et teda on sõelutud palju ja ta saatustki mulle isiklikult on teadmata. Mind huvitab siin ainult see, et kava kokkuseadajatel oli nõu administratiivkohtuid üldkohtute juure ellu kutsuda. Sellele kohtule alluksid avaliku õiguse rikkumised, mis korda saadetud administratiivõimu organide poolt, kui need rikkumised ei esine kriminaal-süüteona või distsiplinaarüleastumisena (1. peat. § 6).

Seesugust kohut ei tunnud me Vene ajal. Eesti ajal on aga administratiivkohus juba olemas, olgugi et ta ei tegutse iseseisva osakonnana, vaid rahukogude juures tsiviilkohtu jaoskonnana, kusjuures siin ei tegutse administratiivastjus eriliselt ettevalmistatud kohtunikud, nagu Riigikohtu administratiivosakonnas. Et iseseisvad administratiivosakonnad rahukogude juures tarvillikud, selle juures ei tarvitse kahelda. Kordan, et Riigikohtu administratiivosakond on

sedanäidanud, sest et tal asju mitte vähem arutada ei ole kui tsiviil- ja kriminaalosakonnal.

Suur osa Riigikohtu administratiivosakonna asjust kuulub riigimaksude hulka, nagu seda on tulu- ja ärimaks, ja nad puudutavad, võib ütelda, iga kolmandat kodanikku. Neid asju on Riigikohtus nii palju, et praegugi veel õige vanad asjad seisavad otsustamata. Seega on meil küll olemas kohus, kes erilist tähelepanu pöörab maksudele, kuid ülekoormatuse tõttu on ta asjaajamine pikaldane ja seepärast otsustavad asju Peavalitsus ja Peakomitee, mis aga ei ole otstarbekohased, kuna neil puuduvad erapooletu kohtu südametunnistus ja isegi muud andmed tulu kindeldamiseks. Peavalitsus ja Peakomitee, nagu nägime, ei ole ikkagi kohus. Nad seisavad koos isikutest, kes alati kontaktis alama instantsiga, s. o. maksumäärajatega. Selle asjaolu tõttu muutub asi niisuguseks, et mitmekordse keerulise asjaajamise tõttu lõpuks ikkagi üks ja sama asutus niihästi esimeses kui teiseski astmes õigust mõistab. Et aga mõlemad astmed esinevad riigi fiskaalsetes huvides, siis on ebaõiglase maksumääramise tõttu kodanikud seatud võimatusse seisukorda ja paljud hävinevad enne kui Riigikohus oma sõna ütleb, sest kaebus ei pane maksunõudmist seisma.

Selles mõttes ei too parandust ka see, et jaoskonnakomisjonides kui ka Peakomitees liikmetena tegutsevad maksnikkude esitajad, kes suuremas osas on vähikud maksustamise alal ja kes muu seas võivad ajada ka nõندانimetatud „onupojapoliitikat“.

Omal ajal, kui ilmus veel Üleriikliku Kaupmeesteliidu leht „Liit“, oli üsna sagedasti kuulda selle lehe veergudel, et meil aetavat „onupojapoliitikat“ maksu määramisel, mis ka võimalik endale kujutella praeguse süsteemi juures, kus ei ole otsustajateks erapooletud kohtunikud.

Kui väidan, et praegused komisjonid ja peakomitee juba printsipiis ei ole õiged, siis arvan, et maksumäärajateks jäägu ikka jaoskonnakomisjonid, ka vastulausete läbivaatamine kuulugu neile, sest esiteks on loomulik, et asutus, kes maksu määrab, vastulause korras oma eksitusi heaks teeb, ja teiseks, et jaoskonnakomisjoni poolt läbivaadatavate vastulausete arutamine kohtule käiks üle jõu. Kuid Peakomitee kui niisugune peaks kaduma ja tema asemele astuma tegevusse kohus.

Mis puutub veel küsimusesse, kas leidub küllaldaselt ettevalmistatud kohtunikke ja kas nad ei lähe palju maksuma, peab tähendama, et kohtunikke leiduks, kui võtta arvesse, et Riigi-

kohtu administratiivosakonna jaoks on neid leidnud, ja kulude mõttes ei võiks siin olla tagasihoidlik, kui küsimus puudutab kodanikkude varenduslikku külge õige teravalt. Ka kujuneks

praeguse Peavalitsuse tegevus ümber, mis riigi eelarve mõttes kulusid vähendaks.

Sellega ühenduses tuleks maksvat kohtukorda muuta ühes vastavate maksuseadustega.

Kas on meil tarviline ja teostatav metallisaaduste standardiseerimine ?

Meile on üliselge, kui raske on meie oludes metallisaaduste sortide ja mõõtude standardiseerimise selgitustööde korraldamine. Ent arvestades asjaoluga, et mõned meie saadused omavaldi juba ühtlustatud mõõdud, näib standardiseerimise esialgne uurimine laialises ulatuses tarvilisena ja kasulikuna. Nii, näiteks, on meil teatavas ulatuses standardiseeritud telliskivide mõõdud. Ahju malmklappjuskade mõõdud on standardiseerinud elu ise. Neid müüakse teatavasti diameeter-mõõdus 7,8 ja 9 ingl. tolli. Neile vastavalt raamel on omad täpsed välised mõõdud, — midu ei oleks võimalik neid nii hõlpsasti müürida ahju suitsulõõridesse. Edasi on meie juures tarvitusel harilikudena veskikivide diameeter-mõõdud 50, 48, 46 ja 42 ingl. tolli. Teised mõõdud esinevad väga harva. — Ka siin on otsekui elu ise teostanud standardisatsiooni. Ent kui võtta samade veskisiseseadete metalloosad, siis näeme siin ääretut mitmekesisust, kui mõõtudes nii ka süsteemis, ja eriti hinnas. Kuid sellest allpool.

Elu ise on mehaaniliselt teostanud juba oma töö standardiseerimises, ent, nagu see juhtub enamasti, selline standardisatsioon ei ole viidud lõpuni, olles vaid ära märgitud ja esinedes tihti süsteemituna ja ebasobivana. Eeskätt tahaksime üles seada küsimuse, — kas peaks meie oludes kõnelema metallisaaduste standardiseerimisest? Ja veelgi teine küsimus — kelle huvides oleks selline standardiseerimine?

Esimesele küsimusele vastame järgmiselt: praegusel tulunduste ainelise heakäigu jaluleseadmise ajajärgul, millega kaasas käib erakordne operatsiooni-summade nappus, on odavate hindade küsimus esimesejärgu küsimuseks. Rahavaesus vähendab ettevõtlikkuse, kusjuures aga otstarbekohatu hindade, mõõtude ja süsteemi mitmekesisus niisuguste metallitoodete juures, nagu veskisiseseaded, rossvärgid jne., — peletab ostja veelgi rohkem eemale ja võtab talt igasuguse isu siduda end metallitehastega. Tarvitseme vaid võtta näitena meie hiljutises artiklis mainitud juht veskisiseseadeks tarviliku eralduva ühendajaga. Ühendaja ei töötanud, — selle põhjuseks oli ta halb ehi-

tus. Peremehe-veskipidaja seisukord oli kaunis raske, eriti just selle tõttu, et tal puudus oskus asjatundlikult lahendada küsimust — milline ühendaja osutuks parimaks ta veskile ja milline ühendaja tellida sellelt või teiselt tehastelt.

Standardiseerimise eesmärgiks on jõuda tootjate ja tarvitajate ühistegevuse teel parimani tootetüübini, välja töötada selle kohasema tootetüübi mõõdud ja avaldada selle töö tulemused teadmiseks ja kasutamiseks kõigile asjast huvitatule. Meile on selge, et kui toode on standardiseeritud, siis võib ta hind erivabrikuis varieeruda õige kitsais piires. Et selles peitub tunduv hõlbustus ostjale, seda näeme järgmisest vastupidisest näitest. Üks põllumees-veskiehitaja jutustas hiljuti, ta pärinud hindu hädatarvilisemate hariliku külaveski (veskikivi diameetermõõt 48 tolli) metalloosade kohta kahelt tehastelt, ühelt tehnikakontorilt ja ühelt hankevõtjalt. Talle teatati hinnad ühes saatekuludega temale läheima raudteejaamani ja need osutusid järgmiseiks: ühel tehasel 94.000 marka, teisel tehasel 80.000 mk., kontor nõudis 115.000 mk. ja hankevõtja pakkus nõutud ostu 50.000 marga eest. Kõigil pakkujail oli külaveskite sisseseadmine nende erialaks, ja on täiesti võimalik, et sisseseade-osade mõõdud olid igal juhul erinevad.

On siis põhjust rõõmustada selle näite puhul ettevõtjal-veskipidajal? Talle on niigi võrrad teoreetilised teadmised masinaehituses, ent tutvumine selliste pakkumistega meie rahavaesel ajal viib ta veelgi kaugemale teadvusest selle kohta, mida pidada paremaks.

Ent kui sellel kirjatundjal veskipidajal-ehitajal, kes oskab aru saada häist ja õigeist osutust meie tingimusi paremaks peetava kohta, oleks tarvitada standardleht, siis jõuaks ta kiiremini selgusele neis mitmekesisuses hindades ja teostaks ostu meelsamini. Sellepärast tohib oletada, et standardiseerimine on mitte ükski üldse tarvilik, vaid eriti tarvilik meie küla ettevõtjale. Küla ettevõtjaliku aktiivsuse tõus oleks kahtlemata meie metallitöösturite ja nende kaubandusliku aparadi huvides. Järelikult,

standardiseerimine elustaks küla nõudmisi metallisaaduste järele ja oleks sellepärast metallitöösturite huvides. See on vastus teisele küsimusele.

* *
*

Milliste saaduste standardiseerimine võiks olla soovitatav?

Siinjuures esitame mõnede meie metallisaaduste loetelu, millede standardiseerimist meie peame tähtsaks.

Esimene grupp: 1. kiviveskite sisseade-osad; 2. adrad; 3. vedru- ja tsikk-tsakk-äkked; 4. tuulamismasinat osad; 5. malmist rattapussid; 6. rosvärgid; 7. transmissiooni-võllide diameetrid olenevuses tiirude arvust ja edasiantava jõu võimest; 8. rihmaseibid, nende diameeter ja laius ning sellest olenev kaal; 9. mõni liik laagreid ja nende diameeter rippuvuses kaalust; 10. malmist seinakui ka laealused-toed laagrite jaoks, — nende mõõt ja kaal; 11. mõned lihtsamad malmist liituv d-ühendajad; 12. kaevu-pumbad.

Teine grupp: 1. malm-ahjuksed; 2. ahjujuskad; 3. köögi-pliidi malmraud; 4. mõned lihtsamad lukusepatööriistad, nagu haamrid (vorm, mõõdud ja kaal), käsikruustangid (mõõdud ja vorm) jne.; 5. mõned sepatööriistad, nagu tangid, (vorm, mõõdud, kaal), edasikantav ääs, meislid jne.

Loetletud paarkümmend saaduse nimetust kuuluvad meie metallitööstuste töökavasse. Nende ja veel mõnede teiste saadustega oleme juba peaaegu välja tõrjunud välismaa kaubad. Esimese grupi kaupade tarvitajaiks on põllumehed ja üldse maaharjad. Vaba aja vähesuse tõttu omavad talumehed vaid puudulikke teateid metallisaaduste üle; viimaste hinnakõikumiste suhtes aga pole nad põrmugi kursis. Raske seisukorra muudab veelgi keerulisemaks päris asjatu vormide ja mõõtude mitmekesisus. Aja ja vaeva kokkuvõtte nõuab neilt neis küsimusis kiiret orienteerumist ja ühtlasi kiiret otsustamist. Puuduvad neil hõlpsasti kättesaadavad standardlehed, siis võivad sellised otsused osutada sageli ekslikeks.

Teise rühma esemeid tarvitavad ehitajad ja sellised asutised, nagu teede- ja kaitseministeerium. Siin tundub standardisatsioon eriti tarvilisena. Ühtlaste pakkumiste saamiseks mõnesuguste sepatööriistade kohta märgivad mõned kaitseministeeriumi osakonnad ettevõtetele saadetavais järelepärimis saaduste nime-

tuste kõrvale №№, milliste all need saadused sisse kantud tuntud ettevõtete hinnakirjadesse.

* *
*

Kas on metallisaaduste standardiseerimine meie juures võimalik?

Selle küsimuse vastamine on kõige raskem. Standardiseerimise tungiv vajalikkus üksi ei otsusta veel ära tähtsast standardiseerimise teostatavuse küsimust.

Standardiseerimistööde käigu kohta mitmesuguseis riiges andsime ülevaate ajakirjas „Eesti Majandus“. Seal tähendasime, et Balti-riigest algas esimesena standardiseerimistoid Soome. Meie juures pole seda küsimust laiade hulkade ette toodudki; ometi omab ta esimese järgu tähtsuse kui tarvitaja- nii ka tootjaskonnale.

Standardiseeritud metallisaadused suudaksid kiiremini edasi liikuda meie riigi kaubandusekaanaleid mööda. Rikkivate osade asendamine sünniks palju kiiremini ja hõlpsamini. Isegi osaliselt teostatud standardisatsiooni tulemuseks oleks metallitöösturi ja tarvitaja ligindamine. Peale selle aga, kaubanduslik aparaat võiks veelgi aktiivsemalt osa võtta kaubitsemisest metallisaadustega, sest võimalikuks osutuks valmistamine lattu.

Meie ei aja tööstusetoote ja põllumajandusesaaduste suhtes hindade poliitikat riiklises mõõdus, nagu seda tehakse Saksamaal ja SSSR-is. Ent kui katsuksimegi asuda nende küsimuste kallale rahva majanduse huvides, siis oleks meil toodetavate saaduste standardiseerimine esimeseks sinna juhtivaks ukseks.

Nagu seda mõistetakse paljus riiges, muuseas ka Saksamaal, — pole standardiseerimine tellimiste täitmise ja vastuvõtmise tingimuste väljatöötamine. Standardiseerimine suudab vaid erakordselt kaasa mõjuda selliste tingimuste selgitamiseks.

Standardiseerimine osutub peamiselt kõigi huvitatud rühmade (valmistajad ja tarvitajad) kokkuleppeks laialdaseimas mõttes, — kokkuleppeks, mille on formuleerinud kvalifitseeritud eriteadlased ja mis raamitud kõige selgemaisse ja lihtsamasse välisvormesse.

Ülalväljendatus peituvadki standardiseerimise suured raskused, ometi ei paista ta meile võimatuna.

Insener J. P.

Oktoobrikuu väliskaubanduse areng tähtsamate välis- listurgude mõjudel.

Oktoobrikuu väliskaubandus-bilansi erinevusi.

Val. T.

Kaubanduselu laienemisega ja üldiste tarvete kasvamisega levib väliskaubanduse tähtsus ka meil, millise maadevahelise läbikaimise juures näib pea iga maa peatähelepanu kontsentreerunud olevat endale vaid tasakaalustatud vahetõrgete nõutamise — igal võimalikul juhul aga veelgi paremate tagajärgede peale. Nii lõppiski meil 1925. aasta vähese aktiivsuse juures (10 milj. mk.) meile peaaegu tasakaalustatud väliskaubandusbilansiga.

Ent käesoleva aasta väliskaubandusbilanss on üksikute kõrvalekaldumiste peale vaatamata siiski võinud areneda juba suurema aktiivsuse sihis, s. o. meie väljavedu on seni sisseveost tunduvalt suurem olnud, ja näis, nagu läbistaks ta arengut selline enam-vähem kindel aktiivsuse joon.

Kuid seda mitte nii, sest k. a. oktoobrikuu väliskaubanduse passiivseks osutumiseks on saanud siiski küllaldaselt nimetamisväärne võimalus senistest teedest kõrvalekaldumiseks, ja seda vast ka täiesti arusaadavalt, sest harilikult on ju sügis suuremate sisseostude aeg, mille lahutamata kaaslane vaid suurenenud sissevedu.

Seda tõendab meiegi oktoobrikuu väliskaubandus, nii et mõne kuu — eriti veel sügiskuu — väliskaubandus = bilansi passiiviteet pole meil sugugi niivõrd imetlemisväärne asjaolu, vaid ennem praeguste olude täiesti mõõdapääsmatu nähtus.

Pealegi, — vaatamata k. a. oktoobrikuu väliskaubanduse passiiviteedi peale — on meie k. a. 10 kuu (1. 1. — 31. 10.) väliskaubandusbilanss siiski 230,3 milj. marga võrra meie kasuks aktiivne (sissevedu 7.816,7 milj. mk. ja väljavedu 8.047,0 milj. mk.).

Kuid seda enam tõmbab tähelepanu enda peale meie väliskaubandusbilansi järsk pööre passiiviteedi poole, mis sunnib siiski otsima selle asjaolu põhjustajaid tegureid, — eriti veel ajal, kus meile nii mõnedki tähtsad kaalumised ja otsustamised nii tööstuslikul kui ka põllumajanduslikul ja kaubanduslikul aladel ees.

Tuletame meele meie tööstuse ja põllumajanduse ülesehitamise ja kosutamise ning ka rohkeid kaubanduselu normeerimist puutuvaid kavatsusi, — meie tööstuse ja põllumajanduse finantseerimise, jahutushoone ehitamise, riikliku

monopoli sisseseadmise küsimusi jne. jne., siis tunnustame kõigi nende küsimuste põhjaliku kaalutluse vajaduse tähtsust; — ja nende kui ka eriti meie välislisturgude küsimuste tähtsuse pärast väärib tõsist tähelepanu just oktoobrikuu väliskaubandus — esijoones oma kujunemise poolest, sest septembrikuu 64,3 milj. margal. sest väliskaubandusbilansi aktiivsusest on ta kaldunud 124,5 milj. margalise passiiviteedini, näidates seega terveltki 188,8 milj. margalist arengut vaid negatiivsuse poole, kuna kõrvutades k. a. septembri- ja oktoobrikuu väliskaubandusbilansse saame nende võrdlusest järgmisi jooni:

	September	Oktoober	Areng (Vähennem., suuren. +)
	mk.	mk.	mk.
Sissevedu .	882.673.620	929.144.920	+ 46.471.300
Väljavedu .	946.939.370	804.586.190	- 142.353.180
	+ 64.265.750	- 124.558.730	188.824.480

Siit torkab silma otse ebanormaalselt arenenud väljavedu, sest väljaveo vähenemine on sisseveo suurenemisest ümmarguselt kolm korda suurem, kuna sisseveo tõus on vaid 46,5 milj. marka.

Sellise iseenesest võõrastava asjaolu põhjuste selgitamiseks pöörame hetkeks oma tähelepanu septembri- ja oktoobrikuu väliskaubandusbilansside võrdlusele, milliste bilansside kõrvutisel selgub kõige pealt suur vastolu põllumajandussaaduste ja tööstussaaduste sisseveo vahel, kusjuures oktoobrikuu üldise sisseveo areng oli põhjustatud (suurenemine +, vähenemine —):

	Miljon. markad.		
	+	-	±
Põllumajandussaaduste- elatistarvete osast .	195,9	11,3	+184,6
Tööstussaaduste ning tooresainete osast .	0,3	138,4	-138,1
	196,2	149,7	+ 46,5

Siit on näha, et sel ajal kui elatistarvete — põllumajandussaaduste sisseveos on vähenemine silmnähtav, suureneb tööstussaaduste ja tooresainete sissevedu sellest võrratumalt, nii et üldise sisseveo kujunemine ikkagi viimaste kasuks saab mõõdapääsmatuks tõsiasjaks.

— Hoopis teisiti on arenenud aga oktoobrikuu väljavedu, mille 142,4 milj. margalisest vähenemisest (sept.-oktoobri võrdlus) tuleb

	Miljon. markad.		
	+	—	±
Põllumajandussaaduste-elatistarvete osale .	32,4	77,5	— 45,1
Tööstu-saaduste ning tooresainete osale .	16,4	113,7	— 97,3
	48,8	191,2	—142,4

Seega on vähenenud nii tööstussaaduste kui ka põllumajandussaaduste väljaveo osa, — ja jällegi esimeste kasuks: tööstussaaduste (ning tooresainete) väljaveo osa vähenemine on põllumajandussaaduste omast ümmarguselt kaks korda suurem.

Järelikult on oktoobrikuu meie väljaveokaubanduse peale täiesti depressiivset mõju avaldanud, vähenedes meie põllumajandussaaduste, iseäranis aga tööstussaaduste väljavedu, missugune viimane asjaolu väärib samal ajal selle osa suurenenud sisseveo juures siiski meie erilist tähelepanu.

Enam võib öelda seda meie üldise oktoobrikuu väliskaubanduse kohta, millise erinevused septembrikuu omast kriipsutavad alla omlatki poolt meie puudusi, näidates ära meie vastavaid ja edasilükkamata ülesandeid nii kaubanduslikul kui ka tööstuslikul ning põllumajanduslikul aladel.

Riigi statistika keskbüroo poolt kogutud andmest selguvad üksikute oktoobrikuu sisse- ja väljaveo gruppide erinevused septembrikuu omist (suurenemine +, vähenemine —) ja need on:

	Sisse- veo milj. mk.	Välja- veo milj. mk.
1. Tera- ja jahvat. vili, kartul, loomatoit	— 31,9	+ 7,5
2. Toiduained — karjasaadused	— 0,3	—70,5
3. Kala — kalakaup	— 4,2	— 4,0
4. Muud toidu- ja maitseained, piiritus, joogid	—100,1	+ 5,2
5. Elusloomad — linnud	— 1,4	— 3,0
6. Nahk, nahkaup ja muud loomasaadused	+ 8,6	—18,0
7. Seemned ja elustaimed	— 0,8	+19,7
8. Puu ja puutööstussaadused	— 1,6	—68,0
9. Paber, paberkaup ja trükiõõ	+ 17,1	+ 0,2
10. Puuvill, lina ja muud kiud	+ 50,7	+ 9,6
11. Tekstiiltööstussaadused	+ 16,4	—11,5
12. Metallid	+ 39,0	+ 1,4
13. Metallkaup	— 9,3	+ 0,6
14. Põllutööstusmasinad ja riistad	— 3,5	— 0,0

	Sisse- veo milj. mk.	Välja- v.o milj. mk.
15. Muud töö- ja jõumasinad, transportabin.	+ 31,3	+ 0,0
16. Instrumendid, aparaadid, lasteriistad	— 0,3	— 0,2
17. Kivid, mullad ja nende saadused	+ 2,5	—15,8
18. Kivisüsi, koks, põlevkivi	+ 2,0	—
19. Õlid, rasvad, vaigud ja nende saadused	+ 13,9	+ 2,0
20. Väetisained	— 5,9	+ 0,2
21. Keemiaained, värvid, apteegikaup	+ 4,1	+ 2,3
22. Kunstikaup, muusikariistad ja muu eelpooli nimega mata k.	+ 1,0	— 0,2

Seega on põllumajandussaadusist-elatistarbeist vähenenud 4. ja 3. grupi sissevedu, kuna tööstussaaduste ja tooresainete osas on suurenenud nii rohketege ainete sissevedu, milledest eriti väljapaistvad on grupid 9, 10, 11, 12, 15 ja 19.

Lähemal vaatlusel selgub aga, et suurim osa sisseveo suurenemisest langeb meie tööstusele tarvilikkude tooresainete ja sisseveo peale, — nii grupid:

10. (puuvilla arvel), 9. (peasjalikult Soomest sisseveetud märja puumassi sisseveo suurenemise arvel — suurenemine 12,7 milj. mk võrra), 12. (raudteeroobaste sisseveo arvel), 15. (tähtsaim osa ühe kohaliku vabriku sisseveo täiendamise arvel) ja ka grupp 19, nii et kõik tähtsamad sisseveo suurenemised on tingitud v.a.d tööstusele vajalikkude tooresainete ja masinate sisseveo suurenemisest, ja seega täiesti õigustatult.

Seevastu on meie väljaveo areng juba täiesti ebaloomulik, kus eriti silmatorkavad on meie tähtsamad väljaveogrupid — 2!, 8., 6., 17.

Igatahes tuleb siin arvesse võtta vastavate turgude halvenenud konjunktuure nii hindade kui ka nõudmise poolest, sest 2. grupi — ja üldse meie tähtsama väljaveo aine — või väljavedu on oktoobrikuuga vähenenud 282,4 milj. mk. pealt (septembris) 204,1 milj. mk. peale oktoobris, seega tervelt 78,3 milj. mk. võrra (2. grupi väljaveo kahanemine vaid 70,5 milj. mk.), ja seda ainult Inglismaale väljaveo arvel (77,8 milj. mk.).

Mis puutub nüüd 8. grupi väljaveo vähenemisse, siis on see kahanenud peasjaliselt kuuse- ja männilaudade ekspordi vähenemise arvel — 38,4 milj. mk., millest tuleb Inglismaa arvele tervelt 40,6 milj. mk. —, ja propside (8,1 milj. mk.) ning liiprite (7,9) väljaveo vähenemise arvel (jällegi Inglismaa!).

17. grupi väljavedu on kahanenud peaaegliselt tsemendi väljaveo kahanemise tõttu 39,1 milj. mk. pealt — septembris — 24,5 milj. mk. peale — oktoobris —, seega 14,6 milj. mk. võrra, millest tuleb Daani osale tervelt 10,8 milj. mk. — Järelikult on kõikide tähtsamate väljaveogruppide juures Inglismaa osa meie oktoobrikuu väljaveo vähenemises silmnähtav ja seda nii põllumajandussaaduste-elatistarvete kui ka tööstussaaduste-tooresainete väljaveos, erinedes septembrikuu omast¹⁾ (suurenemine +, vähenemine —):

	Miljon. markad.		
	+	-	+
Põllumajandussaaduste elatistarvete osas (gr 21; 71)	5,8	74,5	- 68,7
Tööstussaaduste ning tooresainete osas (3, 9, 10, 11, 15; 21)	2,3	98,9	- 96,6
	173,4	8,1	-165,3

kusjuures meie väljavedu oli vähenenud 322,4 milj. mk. pealt 166,5 milj. mk. peale, s. o. 155,9 milj. mk. võrra, ehk %%-des vastavast väljaveost 34,1% ja 20,7%!

Seevastu on meie sissevedu Inglismaalt suurenenud 88,5 milj. mk. pealt — septembris — 139,7 milj. mk. peale — oktoobris —, s. o. 51,2 milj. marga võrra, millest tuleb tähtsamate gruppide osale (suuren. +, vähen. —):

	Miljon mk.
Põllumajandussaaduste - elatistarvete osale (1,3)	- 4,0
Tööstussaaduste ning tooresainete osas (10, 11, 12, 15)	+67,7
	+63,7

nii et sisseveo suurenemine on sündinud ainult viimaste arvel.

— Mõõdukamalt on juba arenenud meie oktoobrikuu kaubitsemise Saksamaaga, ehk küll ka siin meie kahjud silmnähtavad.

Võrreldes septembrikuuga on sissevedu Saksamaalt tõusnud 260,6 milj. mk. pealt (sept.) 277,7 milj. mk. peale, s. o. 17,1 milj. mk. võrra, s. o. pea 4 korda vähem kui Inglismaalt!

Suurenenud sissevedu Saksamaalt on tingitud vaid tööstussaaduste sisseveo suurenemisest, — nagu see selgub septembri- oktoobrikuu sissevedude võrdlemisel, kusjuures tähtsamaist muudatusist on (suuren. +, vähenemine —):

¹⁾ Siin ja edaspidi on arvesse võetud (klambrites näidatud) tähtsamad grupid.

	Miljon. markad.		
	+	-	+
Põllumajandussaaduste - elatistarvete osas (4)	—	23,4	-22,4
Tööstussaaduste ning tooresainete osas (6, 11, 12, 13, 15, 17, 18, 19; 21)	36,8	0,9	+35,9
	36,8	24,3	+12,5

Võrratumalt normaalsemalt on arenenud meie väljavedu Saksamaale, iseäranis võrreldes Inglismaa omaga, sest meie väljavedu Saksamaale on vähenenud 262,7 milj. mk. pealt — septembris — 244,2 milj. mk. peale — oktoobris, s. o. vaid 18,54 milj. mk. võrra (ehk vastavalt 27,7% ja 30,3% meie üldväljaveost!)

Ka väljaveo arengu erinevus Inglismaa omast on silmnähtav: oktoobrikuu väljaveo vähenemine Saksamaale on põhjustatud vaid vähenenud tööstussaaduste väljaveost, kuna põllumajandussaaduste väljavedu on septembrikuuga võrreldes isegi suurenenud 8,1 milj. mk. võrra, nagu see selgub ka alljärgnevaist oktoobrikuu väljaveo erinevust (suuren. +, vähenemine —):

	Miljon. markad.		
	+	-	+
Põllumajandussaaduste - elatistarvete osa (2; 3)	9,4	1,3	+ 8,1
Tööstussaaduste ning tooresainete osa (10, 21; 61, 8, 9, 11, 15)	1,8	29,4	-26,6
	11,2	29,7	-18,5

Siit on näha, et meie põllumajandussaaduste väljaveod Saksamaale ja Inglismaale erinevad õige suuresti, ja seda just meie tähtsama väljaveoaine — või — (grupp 2.) turgude konjunktuuride erinevuse tõttu, missugused avalduvad — rääkimata juba pakkumise ja nõudmise vahekorradest, konkurentsist j. t. — kõigepealt vaid hindades, millised olid Saksamaa ja Inglismaa tähtsamail turgudel (Eesti või)

Turg.	Septembri algul (9, 2.).	Oktoobri keskel.
London (sh. per. cwt. ¹⁾	154—158	152—164 ²⁾ 146—150 ²⁾
Berliin (Rell. per. tsentn.)	166—168	176—179 175—177

s. o. sel ajal, kui Berliini võihinnad tõusid oktoobrikuu keskel oma augustikuu lõpu seisul, on Londoni hinnad näidanud järjekindlaid kalduvusi

¹⁾ cwt = 100 Inglise naela = 101,5 Daani naela = 59,802 kg.

²⁾ V. „Ostdeutsche Molkerai- und Käseerei-Zeitung“ nr. 42 — 21. okt. 1926. a.

länguse poole, millest siis ka vastavad järeldused: sel ajal kui meie või väljavedu Inglismaale vaheneb 95,7 milj. mk. pealt (361 tn.) — septembris — 18,4 milj. mk. peale (69,3 tn.) — oktoobris, — s. o. 77,3 milj. mk. võrra, on vastavad muudatused või väljaveos Saksamaale 185,2 milj. mk. pealt (698,9 tn.) 183,9 milj. mk. peale (693,9 tn.), s. o. vähenemine vaid 1,3 milj. mk. võrra!

Ja kuivõrd õigeiks osutuvad siin meie kalkulaatsioonidest või j. t. kergestirikkinevate põllumajandussaaduste väljaveo võimaluste kohta need, mis tugenevad vaid meie produktiooni võimalikkudele suudetele, — mitte aga sellise ning vastavate saaduste produktiooni ja realiseerimisprotsessidega arvestamisele (pealegi on siin tegemist meile oluliselt nii väga tähtsa väljaveoga), — näitab aeg ise ja ka juba oktoobrikuu väliskaubanduski.

Kui mitte nii, siis missuguste nähtuste liiki lugeda raskusi meie kergestirikkinevate põllumajandussaaduste ekspordil tähtsamatele — tööstusmaade — turgudele, — Inglismaale vaatluse all oleval kuul juba ja Saksamaale vast novembrikuul?

Ja sarnaseid raskusi ei olnud mitte ainult meil, vaid ka teisel.

Samuti on olemasolevate tööstussaaduste turgude halvad konjunktuurid — vähenenud ning ebasoodsad hinnad (ka prahihindade tõus!) põhjustanud sellegi väljaveo osa vähenemise, nii et ka siin on tähtsamate välis-turgude mõju silmnähtav. — Vastnimetatud Inglismaa ja Saksamaa kõrval väärivad meie oktoobrikuu väliskaubanduses erilist tähelepanu teistest elavamad kaubandussuhted N. Vene, Poola ja Ameerika Ühisriikidega, — esimene septembrikuust erineva väljaveo, teised — sisseveo poolest.

Kõige pealt peab tähendama, et meie oktoobrikuu väljavedu Venemaale on vähenenud peaaesjalikult just gr. 11 — tekstiilsaaduste arvel, kuna paberi ja paberikauba (gr. 9) väljavedu on suurenenud ümmarguselt 2 milj. marga võrra. Üldiselt vähenes meie väljavedu Venemaale 74,6 milj. mk. pealt 69,5 milj. mk. peale, s. o. vaid 5,1 milj. marga võrra (%-des oleks vastavast väljaveost 7,9 ja 8,6%).

Seejuures koosneb meie väljavedu Venemaale ainult tööstussaadustest (septembrikuu arvud klambrites): 9. gr. — 69,5 milj. mk. (67,3), 15. gr. 32 tuh. (0!) ja 11. gr. — 0! (7,3 milj. mk.).

Poolast oleme vedanud oktoobrikuul tervelt 37,9 milj. marga võrra vähem kui septembriga (sept. sissevedu Poolast 117,2 milj. mk., okt. — 79,3 milj. mk.), millisest muutusest tuleb

	Miljon. markad		
	+	-	±
Põllumajandussaaduste-elatistartvete osale (1,4)	0	27,6	-27,6
Tööstussaaduste - tooresainete osale (19)	0	8,5	- 8,5
		- 36,1	-36,1

Seega on sissevedu Poolast vähenenud tervelt tähtsamate sisseveoartiklite frondil.

Vastandiks Poolale on Ameerika Ühisriikide sissevedu suurenenud 103,0 milj. mk. pealt septembris 130,8 milj. mk. peale oktoobris, s. o. tervelt 27,8 milj. mk. võrra, — ja nagu selgub, vaid ainult suurenenud tooresainete pealt (gr. 10. — 40,4 milj. mk. soodsad puuvilla ostutingimused! ja gr. 19. — 7,0 milj. mk.), kuna põllumajandussaaduste sissevedu näib isegi vähenenud olevat ümmarguselt 21 miljoni marga võrra (gr. 1. ja 4.).

Seega on oktoobrikuu sissevedu Ameerika Ühisriikidest vaid meie tööstusele vajalikkude tooresainete arvel, missugune nähtus vaid rahvamajandusliselt täitsa kahjuta.

Järelikult peab meie kahjusid otsima mujalt, — ja kõige pealt vast käsitletud oktoobrikuu väliskaubanduse arengu vaatlusest selgunud täielise kooskõla puudusest meie põllumajandusliku ja tööstusliku väljaveo vahel, sest vähenenud põllumajandussaaduste-elatistartvete sisseveo juures väheneb meil nende ja tööstussaaduste (ning tooresainete) väljavedu, mis rahvamajandusliselt juba vaid kahjulik nähtus.

Meie oktoobrikuu väliskaubandus on seega täiesti ebanormaalne nähtus ja seda just meie väljaveo osas, millise kuu kaubavahetuse erinevus septembrikuu omast on üksikute tähtsamate välis-turgude mõjul kokkuvõttes järgmine: (suurenemine +, vähenemine —)

A Tööstussaaduste ja tooresainete sissevedu	Miljon. markad.		
	+	-	±
Üldiselt	195,9	11,3	+184,6
Sellest tuleb:			
Inglismaa osale	67,7	-	} +151,0
Ameer. Ühisr. osale	47,4	-	
Saksamaa „	36,8	0,9	
ja B. — ebanormaalset arenenud väljavedu			
Üldse	48,8	191,2	-142,4
a) Põllumajandussaaduste-elatistartvete osa	32,4	77,5	- 45,1
Sellest tuleb:			
Inglismaa arvele	5,8	74,5	} - 60,6
Saksamaa „	9,4	1,3	
b) Tööstussaaduste-tooresainete osa	16,4	113,7	- 97,3
Sellest tuleb:			
Inglismaa arvele	2,3	98,9	} -128,3
Saksamaa „	1,8	28,4	
Venemaa „	-	5,1	

Seega domineerib igalpool vaid Inglismaa! Tõsi küll, see on vaid oktoobrikuu väliskaubanduse erinevusi, kuid siiski näide võimalikke kordumisi.

Ja ühe-kahekorralise kordumisega on meile soovimata nähtused juba selle aasta jaoks käes! Ent meile on nad siiski soovimata nähtused, seepärast hoidugem neist.

Ja kõige pealt näitab oktoobrikuu väliskaubanduski tõsist vajadust meie välisturgude õige ülesehituse korralduse järele, milliste õigema ülesehitusega ning kaubandussuhete laiendamise korraldusega pääseksime seni võimalikkudest ettenägemata vapustustest, millede vastu meil pealegi ollakse veel ettevalmistamata.

Ja kahtlemata peab majandust kindlustama esijoones vaid ettenägematuste vastu, millega kerkib paratamatult üles vaid jällegi industrialiseerimise küsimus, ja industrialiseerimine mitte niivõrra industrialiseerimise enese, kuivõrra just meie kui põllumajandusliku maa edu kindlustamise pärast.

Edasi, — rääkimata juba kergestirikkivate põllumajandussaaduste turgude praegustest konjunktuuridest ja tuleviku väljavaadetest, näitab meile oktoobrikuu väliskaubanduski võimalikkusi ja võimatusi põllumajandussaaduste ekspordi edendamisel, selgitades sealjuures ka põllu-

majanduse võlastumise hädaohutused ning tõendades omaltki poolt mitmel korral juba väljendatud arvamise õigust, et meie kergestirikkivate põllumajandussaaduste produktsioon ärgu olgu niivõrra suurenev, kuivõrra väärtuslikumaid saadusi tootev — ta peab olema täiesti ajakohasel kõrgusel seisev ja algusest lõpuni turgude nõuetele vastav tootmisprotsess.

Ja et siis ka täiesti võistlusvõimeliseks osutada, peame möödapääsmatult uuendama ja täiendama, — ratsionaliseerima meie senist vastavat tootmisprotsessi, millise ratsionaliseerimise laiendamiseega tööstuse peale saavutame välisturgude õige ülesehituse juures seni just võrdlematult stabiilsema väliskaubanduse.

Et aga siin suurte raskuste võitmiseks üksikute tööstus- ja majandusalade koostöö möödapääsmatu, siis tuleb täielise imestusega suhtuda katsetele püüda normeerida meie kaubanduselu vaid riiklikkude monopolide sisseseadmise abil, kuna tegelikust elust endast on kerkinud teisel ja kerkivad ka meil (viimasel ajal isegi rahvusvahelise ulatusega) koondusettevõtted üksikuile ülejõu käivate raskuste võitmiseks.

Ka sellist vajadust selgitab meie oktoobrikuu väliskaubanduski, ja loodetavasti mitte koraks ega kaheks.

KAUPMEHED ja TÖÖSTURID!

Rutake «Kaubandus-tööstuskoja Teataja» tellimisega 1927. a. peale, et ajakirja saamises vahet ei tuleks.

„KAUBANDUS-TÖÖSTUSKOJA TEATAJA“

tahab uuel, 1927., aastal eriti rohkesti tuua asjatundjate sulest kirjutusi tööstuse, kaubanduse ja merisõidu alalt ja anda võimalikult täielist informatsiooni Kaubandus-tööstuskoja tegevusest.

Toimetis.

KAUBANDUS - TÖÖSTUSKOJA TEATEID.

Kaubandus-tööstuskoja III järjekorraline istungjärk.

Koosolek 3. detsembril 1926. a.

Koos on 78 liiget, esitatud on kõik seksioonid, nii on peakoosolek seaduspärane.

Avab kell 2,30 min. nõukogu esimees hra K. Päts ja paneb ette peakoosoleku juhatust valida.

Juhatajaks valit' koja liige hra J. Parik, abideks hrad O. Amberg ja J. Rekand; sekretäriks hra V. Prii ja abiks hra F. Liblik.

Koja liige O. Treilmann teeb ettepaneku täiendada peakoosoleku päevakorda jooksvate küsimuste all punktiga:

„Seisukoha võtmine VI seksiooni val'jate ja sissetulekute kohta puutuv as osas koja seaduse muutmiseks“.

See ettepanek saab esimesel hääletusel 3 häält poolt ja 3 vastu. Et aga selgus, et hääletuse juures on arusaamatus olnud, võeti see ettepanek uuesti hääletusele ja sai 3 häält poolt ja 2 vastu, üks erapooletu. Seega on otsustatud hra Treilmanni ettepanek jooksvate küsimuste all arutusele võtta.

Koja peakoosoleku ja nõukogu kodukordade kinnitamine.

Juhatuse poolt on kodukordade kavad välja töötatud, nõukogu poolt heaks kiidetud ning kõigile koja liigetele kätte saadetud. Nõukogu esimees hra K. Päts teeb ettepaneku kodukordi kinnitada.

H-ra O. Treilmann teeb ettepaneku peakoosoleku kodukorra § 5 juure lisada märkus: „Juhatuse või seksiooni nõusolekul või soovil võivad sõnaõigust koja tä'skogus tarvitada vastavad koja või seksioonide nõunikud või ametnikud“. See ettepanek sai ühe hääle poolt, sellega tagasi lükatud.

Vastu võeti h-ra J. Puhk'i ettepanek, et koja juhatuse ülesandel võivad peakoosolekul seletustega esineda koja vastutavad ametnikud.

Selle parandusega võeti peakoosoleku kodukord ühel häälel vastu.

Nõukogu kodukorra arutamise juures teeb h-ra A. Ilves ettepaneku kodukorra § 7 muuta järgmiselt: „Nõukogus otsustatakse küsimused lihtsa hääle-enamusega; hääle poolekslangemisel otsustab eesistuja hääl, kuna otsused koosolekust tegelikult osa võtjate häälega te-

hakse; ühe liikme nõudmisel tuleb hääletamine kinniseks lugeda.“

Sellele ettepanekule vaidleb vastu nõukogu esimees h-ra K. Päts. H-ra Ilves'e ettepanek sai ühe hääle poolt, sellega tagasi lükatud. Nõukogu kodukord kinnitati 5 häälega ühe hääle vastuseisemisega.

Koja eelarve 1927. a. peale.

Eelarve, mis mk. 13.686.467.— peale tasakaalu seatud ja mis mk. 9.813.— ülejääki näitab, on juhatuse poolt kõigile koja liigetele kätte saadetud ja nõukogu poolt heaks kiidetud.

Enne eelarve kinnitamist paneb nõukogu peakoosolekule ette vastu võtta järgmised resolutsioonid:

1. „Peakoosolek otsustab, et kõik seksioonid annavad juhatuse käsutusse oma 1927. a. eelarvete tulude ja kulude summad, välja arvatud palgad ja need summad, mis üksikud seksioonid oma erikavatsuste teostamiseks on ette näinud, millised summad jääksid täielikult seksioonide käsutada“.
2. „Aluseks võttes peakoosoleku otsust 28. detsembril 1925. a., juhatuse käsutusse anda tä'tmise korras seksioonide 1926. a. kulude eelarvest mk. 4.524.648.—, otsustab peakoosolek, et käesoleval aruande-aastal tehtud kulud, mis kõikidesse seksioonidesse puutuvad, tulevad ära jagada seksioonide vahel proportsionaalselt seksioonide 1926. a. tulude eelarvetele. Sel alusel tulevad jagada ka need tehtud kulud, millisteks seksioonide kulude eelarvetes vastavaid summasid eriti polnud üles võetud, kattes neid teistest eelarvete ülejääkidest. Seesama jagamise viis tuleb aluseks võtta ka 1927. a. aruande-aastal tehtavate kulude jagamisel seksioonide vahel“.
3. „Peakoosolek otsustab, et eelarve üksikutest paragraafidest võib summasid üle kanda teistesse paragraafidesse nõukogu otsusega“.

Resolutsioonid võeti ühel häälel vastu.

I ja II seksioonide esitajad tegid ettepaneku eelarve kinnitada. Eelarve kinnitati ühel häälel. Eelarvest järgneb allpool ülevaatlik tabel.

Eelarvega ühenduses kannab koja juhatuse esimees koja 1927. a. tegevuse kava ette, mis allpool eriartikliks ära toodud.

Tegevuskava kiideti heaks.

Jooksvad asjad.

Koja liige h-ra Mikita soovib, et koda samme astuks, et koja poolt algatatud seaduseel-

nõud riigikogus kiiremini vastuvõtmist leiaksid. — Peakosolek ühines selle soovivaldusega.

H-ra O. Treilmann'i poolt esitatud ettepanek koja seadust muuta VI sektsiooni sissetulekute korraldamiseks otsustati tänasel koosolekul sisuliselt mitte arutusele võtta, vaid see anda materjaliks juhatusel.

H-ra K. Mikita avaldab soovi, et tulevikus eelarvete kokkuseadmisel koja juhatuse ja sektsioonide vahel maksuprotsentide normide suhtes kokku lepitaks, mis ära hoiaks nähtused, kus üks sektsioon ühe, teine teise maksuprotsendi normi eelarve kokkuseadmisel aluseks võtab. Peakosolek ühines selle soovivaldusega.

Päevakord on läbi.

Kell 5 p. l. kuulutab koosoleku juhataja istungjärgu lõppenuks ning lõpetab koosoleku.

Kaubandus-tööstuskoja üldine tulude ja kulude eelarvete kokkuvõte 1927. a. peale.

Tulud.

Kaubandus-tööstuskoja eelarve komisjoni poolt ühtlustat. 1927. a. eelarvete järele, aluseks võttes 5 % kõikidest maksudest ja laevade maksu mk. 10.— iga netto registertoni pealt:

I sektsiooni arvel kogutulu.....	2.390.000.—
II " " "	5.762.500.—
III " " "	2.210.000.—
IV " " "	1.362.500.—
V " " "	1.525.400.—
VI " " "	445.880.—
1927. a. tulud kokku: Mk.	13.696.280.—
	Mk. 13.696.280.—

Kulud.

1927. a. kulude eelarvete järele kulud:

I sektsioon	956.000.—	
II "	2.498.500.—	
III "	1.246.667.—	
IV "	900.000.—	
V "	1.000.000.—	
VI "	518.000.—	7.114.167.—
Keskasutus		6.572.300.—
1927. a. kulud kokku:		
	Mk.	13.686.467.—
Ülejääk 1928. a. peale		
	Mk.	9.813.—
	Mk.	13.696.280.—

Kaubandus-tööstuskoja tegevuskava 1927. a. peale.

Kaubandus-tööstuskoda ei ole oma esimesel eluaastal jõudnud kõiki neid ülesandeid täita, mida ta aasta eest oma tegevuskavas ära märkinud. Läänud aastal tuli koyal oma sisetmist tegevust korraldada, tuli otsida ja leida tarvilikke tööjõudusid, tuli tutvuda naaberriigi (Saksamaa) kaubanduskodade tegevusega ja sealt eeskujul võtta, sest meie koyal kui noorel asutusel puudusid igasugused kogemused ja traditsioonid.

Koja tegevust takistas läinud aastal märksa ka see asjaolu, et koja seadus teataval määral vastolus on mõne teise maksvusel oleva seadusega. Nii näeb koja seadus ette õiguse koja esitajaid saata mitmesugustesse valitsuse komisjonidesse, kus aga kaupmeeste ja töösturite esitus üldse on ette nähtud, kuid sealjuures ei ole endised seadused muudetud ja nende esitajate valimine on endiste seaduste järele teiste asutuste õiguseks jäetud. Koyal tuli seepärast samme astuda, et endised seadused vastavalt muudetakse ja eestkätt meie ärimaksu seadus kaupmeeste ja töösturite esitajate valimise suhtes koja seadusega kooskõlasse viidaks.

Nii tuleb koyal eeloleval aastal eestkätt selleks olla tegev, et oma õigusi, mis koja seadus talle lubab, kätte võita ja maksma panna. Endised iganenud seadused, mis koda takistavad oma õigusi kasutamast, tulevad seadusandlisel teel kõrvaldada, mille kohta koda juba vastavad eelnõud vabariigi valitsusele on esitanud ja omalt poolt kõike püüab teha, et need eelnõud riigikogus vastuvõtmist leiaksid.

Ühes sellega tuleb koyal ka vahekordi lahendada endiste ja seniste kaupmeeste ja töösturite kutseesitustega. Juba läinud tegevusaastal esitas koda seaduseelnõu endiste gildide varanduse osaliseks lahendamiseks, kuid II riigikogu ei jõudnud enne oma lõppu seda eelnõu läbi vaadata, vaid seda küsimust tuleb juba arutada ja otsustada praegusel riigikogul. Koda tahab energilisi samme astuda selleks, et endiste gildide kui kaupmeeste ja töösturite seisusliste asutuste varandused antaks kasutada kaubanduse ja tööstuse üldkasulikkudele ettevõtetele, kusjuures koda oma õigust kaitseb Püha Kanuti Gildi kinnisvara peale, kuna endise Väike Gildi kinnisvara Tallinna börsi kasutada peaks jääma.

Samuti tuleb koyal lahendada oma vahekord Tallinna börsikomiteega. Enne koja allutekkimist oli börsikomitee ainuke seaduse poolt tunnustatud kaupmeeste esitus. Kojal alluastumine tõi

aga pöörde. Koda on nüüd seaduse poolt tunnistatud kaupmeeste ja töösturite avalkoiguslik esitus ja tema valitsemisele kuuluvad endised börsid. Kuid „valitsemisele võtmise“ küsimus on alles lahendamata ja koda ei saa seda üksi ühekülgselt teha, sest juriidilised vahekorrad koja ja börsi vahel nõuavad põhjalikku kaalumist. Selle küsimuse lahendamiseks on eel tööd käimas ja koja juhatus loodab eeloleval tegevusaastal küsimuse lõpule viia.

Koda on ellu kutsunud peaaegselt seks, et valitsuse ja omavalitsuste ees igasuguste seaduslike abinõudega kaubanduse, tööstuse, krediit-asjanduse ja laevanduse kasusid kaitsta ja huvisid selgitada. Seda oma ülesannet tahab koda vankumata täita. Koja juhatus tahab valvel olla, et kõik kaubandusse, tööstusse, kinnitus- ja krediit-asjandusse ning laevandusse puutuvad seaduseelnõud ja määruste kavad enne maksamahakkamist kojas läbi arutataks ja nende kohta asjasthuvitatud ringkondade arvamine kuulataks. Koda tahab oma esitajate kaudu osa võtta nõupidamistest ja komisjoni tööstest, mis puutub kaubanduse ja tööstuse huvidesse, ja tahab samme astuda seks, et tal ses suhtes laiemad võimalused avaneksid kui lõppeval aastal.

Kojal on kohuseks meie majanduslikku elu edendada ja arendada. Nii koja juhatus kui ka kõik sektsioonid tahavad vastavalt töötada meie kodumaa kaubanduse ja tööstuse tõstmiseks ja tervendamiseks, kõrvale tõrjudes neid takistusi, mis ükskõik kust poolt kaubandusele või tööstusele püütakse teha. Erilist tähelepanu pöörab koda iganenud ja ülekohtuste maksuseaduste peale, mis meie ettevõtteid kokkuvarisemisele ähvardavad viia, ja püüab kõik teha, mis tema võimuses, et need seadused aja ja olude kohaselt kiire korras muudetaks ja parandataks.

Nagu teada, jaguneb meie koda kuude üksikuisse sektsiooni, kes iseseisvalt asju ajavad. Koja sektsioonid on igati oma üksikasjalised tegevuskavad kokku seadnud ja juhatusle esitanud, mis järgmises „Kaubandus-tööstuskoja Teataja“ nris täielikult avaldame.

Kavatsused on ikkagi kavatsused ja tegelik elu näitab, kui palju neist korda läheb ellu viia. Koja juhatus tahab omalt poolt küll kõik teha, mis tema võimuses seisab, et sektsioonidel oleks kergem oma kavatsusi täide saata. Käesoleva aasta eeskujul jätkab „Kaubandus-tööstuskoja Teataja“ ka tuleval aastal ilmumist ja tahab koja liikmeid kui ka kõiki asjasthuvitatud ringkondi koja tegevuses ja kavatsustes vahetpidamata informeerida.

Lõppeks tahan tähendada, et tuleval aastal peetakse Lääne-Euroopas mitmed tähtsad ülemaailmsed konverentsid, millistel ka Eesti majandusliku elu kohta suur tähtsus ja millistest meie kaubandus-tööstuskoda kõrvale ei tohi jääda. Nii peetakse maikuu Genfis ülemaailmeline majanduskonverents ja juunikuus Stokholmis rahvusvaheline kaubanduskodade kongress. Koja juhatus arvates tuleb kojal oma esitajate läbi neist tähtsaist nõupidamisist osa võtta ja ma arvan, et koja peakoosolek ja nõukogu seda arvamist jagavad.

Lõppev aasta oli koja lapseõlveaasta. Iga nooruke teeb vigu, ja vigu võib leida ka koja käesoleva aasta tegevuses. Päev-päevalt aga edasi töötades süveneme tegevuses ja korjame kogemusi. Ja kui heatahtlikkus ning üksteisest arusaamine kõigi koja organite vahel valitseb, mida koja juhatus nimel südamest soovin, siis võime julgesti tulevikku vaadata ja loota, et koda oma õigused, mis seadusega talle kindlustatud, paneb ka tegelikult maksma ja neid ülesandeid, mida ta praegu oma tegevuskavasse märgib, suudab teostada.

Kesk- ja väiketööstuse odavaprotsendiline laenufond.

Kaubandus-tööstuskoja juhatus esitas 6. novembril s. a. vabariigi valitsusele märgukirja kesk- ja väiketööstuse odavaprotsendilise laenufondi asutamise kohta, mille avaldame siin lühendatult.

Kaubandus-tööstuskojal on au Vabariigi Valitsuse tähelepanu järgmistele asjaoludele juhtida:

Märgukirjaga 12. veebruarist s. a. palus Kaubandus-tööstuskoda kaubandus-tööstusministeeriumi astuda samme kesk- ja väiketööstuse odavaprotsendilise laenufondi asutamiseks.

Palve leidis tähelepanu kaubandus-tööstusministeeriumis korraldatud nõupidamistel, millest võtsid osa mitme ministeeriumi, Eesti Panga ja ametiasutuste esitajad. Jõuti otsusele, et laenufondi asutamine tarviline ja fond tunduvalt aitaks kaasa meie kesk- ja väiketööstuse arenemisele ning suurendaks kesk- ja väiketööstuse töövõimalusi tunduvalt.

Tööstusnõukogu, kus oli arutusel laenufondi asutamise küsimus, leidis nõupidamistel tehtud otsused olevat täiesti põhjendatud ja võttis need

omaks. Laenufondi asutamine on võitnud üldist poolehoidu; meie avalik arvamine on soovitanud ja pooldanud laenufondi asutamist.

Ka vabariigi valitsuse deklaratsioon näeb muu seas ette, et uusi laenusid tuleb anda eeskätt põllumajandusele ning kesk- ja väiketööstusele. Ühe sõnaga: Koda võib konstateerida, et laenufondi asutamise mõte on leidnud suurt poolehoidu ja põhimõtteliselt tuleb pidada jaatavalt otsustatuks.

Kuna riigikogu mõne päeva enne suvist puhkust kaubandus-tööstusministeeriumi lisa-eelarve, milles oli võetud üles laenufondi finantseerimiseks 60 miljonit marka, lükkas tagasi, ilma et oleks arutusele võetud laenufondi seadust, lubas kaubandus-tööstusministeerium esitada seaduse sügisel riigikogule ja ühtlasi nõutada laenufondi finantseerimiseks 60 miljonit marka.

Nagu teada, ei ole esitatud aga laenufondi seadust seni riigikogule.

Praegu algab taline hooaeg ja paljud tööstusettevõtted on asetatud küsimuse ette, kas endiste aastate eeskujul lasta lahti töölisi, vähendada nende arvu või jätkata tööd lootusega, et kõige lähemal-ajal laenufondist saadud krediitid võimaldavad seda.

Krediidioludest ja diskontoprotsendi suurusel on iga tööstuse käekäik, modern majanduselus ei saa ka kujutada ette kesk- ja väiketööstust krediitvõimalusteta. Ometi ei ole, nagu nõupidamistel ettetoodud andmed näitavad, meie kesk- ja väiketööstusettevõtted saanud krediiti või kui, siis õige vähesel arvul.

Kaubandus-tööstuskoda võib konstateerida, et mitmeli alal meie tööstusel on läinud korda suurel määral välismaade kaupa siseturult tõrjuda välja, kuid paljudel aladel on see veel tarvilik ja võimalik teha. Takistuseks on aga ebasoodsad krediitvõimalused ja liig kõrge diskontoprotsent, mis ei jäta saaduste hinnale oma mõju avaldamata. Veel enam: mitmed meie tööstussaadustest on tähelepanu äratanud välisurgudel oma odavate hindade ja kõrge kvaliteedi poolest. Kuna aga välismaade tehased võivad pakkuda soodsaid krediitvõimalusi, läheb neil korda nii sise- kui välisurul, sagedasti oma kallima ja halvema kaubaga, meid tõrjuda välja.

Edasi tuuakse märgukirjas ette üksikuid näiteid, mis tõenduseks, kuidas kallid ja lühikesajaline krediit meie tööstusele pea üksikuks takistuseks on sise- kui ka välisurul võitmisel.

Krediidiolude parandamine võimaldab suurel määral ja on ratsionaalsem tee valitsuse deklaratsioonil loetletud sihtide saavutamiseks tööstusalal, nagu siseturu varustamine omamaa saa-

dustega ning tööstussaaduste väljaveovõimaluste arendamine.

Kuna krediit üksnes elujõulistele ettevõtetele võib olla kasuks, siis peaks laenude määramine, olgu see kas Eesti Panga või laenufondi summadest, viidama uuele alusele.

Lühidalt kokku võttes tuleks anda laenusid üksnes täiesti elujõulistele ettevõtetele tellimiseks ja sarnase hooaja-kauba valmistamiseks, mille turg kindlustatud täiesti. Laenude andmisel tuleb panna suurimat rõhku sellele, kas vastab laenusoovija ettevõtte Eesti oludele, kas tal on tööd antud momendil küllaldaselt ja seda ette näha tulevikuski, kas sissesead ja ettevõtja isiklik tublidus ettevõttele kindlustab eduka töötamise ja kas töö headus ja hind võistlusvõimelised. Vastab laenusoovija ettevõtte neile nõudmistele, alles siis tuleb otsustada, kas pakutud kindlustused kindlustavad tarvilikul määral laenu. Siis osutub laen kasulikuks tööstusele ja aitab kasvada ja areneda meie elujõulisi ettevõtteid.

Kui nende põhimõtetele oleks arvestatud laenude andmisel, siis oleksid diskontoprotsendid võinud olla märksa madalamad, sealjuures oleksid pangad võinud saada aga niisama palju kasu kui seni, sest puhaskasust oleks tulnud kirjutada maha kahtlaste võlgade arvel palju vähem.

Koda teeb märgukirjas ettepaneku laenufondi valitsemiseks anda viie-liikmelise toimkonna kätte.

Toimkonna ülesanne oleks:

Silmas pidades ülal loetletud nõudeid, mis laenusoovijate kohta seatud üles, otsustada:

- 1) milliseks otstarbeks anda laenufondist laenu;
- 2) millistele ettevõtetele;
- 3) määrata laenu tähtaeg, mis ei tohi ulatuda üle 9 kuu;
- 4) otsustada igal üksikul juhtumisel laenu pikendamise kohta;
- 5) ära määrata laenusumma suurus.

Toimkonna otsused teatatakse Eesti Pangale, kelle kaudu peaks sündima laenude väljaandmine ja kelle kompetentsi peaks kuuluma otsustamine, kas laenu kindlustuseks pakutud pandid ja vekslid on vastuvõetavad või mitte.

Kuna laenufondi küsimuse otsustamine riigikogus nõuab aega, küsimus aga juba olnud ligikaudu terve aasta päevakorras ja uus taline hooaeg juba käes, seepärast palus kaubandus-tööstuskoda vabariigi valitsust finantseerida laenufondi esialgselt Eesti Panga summadest ja kutsuda ellu laenufondi toimkond, kes võiks alata oma tegevust kohe. See võimaldaks vähemalt

määrata hariliku Eesti Panga protsendiga laenusid neile ettevõtetele, kes vajavad seda taliseks hooajaks.

Neil päevil kaubandus-tööstusministeeriumist saadud teadete põhjal võib loota, et küsimus otsustatakse veel käesoleval aastal lõplikult.

Inventuur.

Joh. Lepa.

Varsi läheneb aastavahetus ja sellega ühtlasi aeg, mil suurem osa ärilisi ettevõtteid asub inventuuritegemisele. Inventuuri võrratu tähtsuse tõttu ei ole üleliigne, kui peatume vähekeste selles küsimuses.

Sõna „inventuur“ on tuletatud ladinakeelsest „inventire“ = leidma, eesleidma. Tihti tarvitatakse ühe ja sama mõiste väljendamiseks kord sõna „inventuur“, kord „inventar“. Nende kahe sõna vahel teevad mõned teadlased kindlasti vahet. Nimelt tähendab nende seletuse järele sõna „inventar“ seda varandusosade kogu, mille oleme leidnud ees üleskirjutamisel, kuna aga „inventuur“ tähendab varandusosade üleslugemise ja -kirjutamise protseduuri.

Meie igapäevases kõnekeeles on aga sõna „inventar“ omanud vallasvara tähenduse, kuna sõna „inventuur“ tarvitatakse kogu varanduse üleskirjutamise mõttes. Viimases mõttes tarvitame ka käesolevas artiklis igalpool sõna inventuur.

Nii võime siis vormuleerida inventuuri sisu lühidalt järgmiselt:

Inventuur on teatud isiku — füüsilise või juriidilise — kogu varanduse täieline üleskirjutus selle üksikute osade järele, milline üleskirjutus võetakse naturast ja hinnatakse rahalises väärtuses.

„Inventuur on iga ärimehe nurgakivi, lähtekoht ja lõpp-siht“, kirjutab tuntud autoriteet arvepidamise alal prof. dr. Joh. Fr. Schär. Ja tõesti on inventuur igas korralikus arvepidamises tungivaks tarviduseks, kuna aga ärides, kus ei ole korralikku raamatupidamist, inventuur on ainukeseks abinõuks miskisugusele selgusele jõudmiseks äritegevuse tagajärgede kohta.

Äritegevuses allub ettevõtja varandus oma üksikutes osades alalõpmata muutustele: kaubad, materjalid tulevad sisse ja lähevad kas muutumatult või ümbertöötatult välja, nende eest antakse ja saadakse raha, kohustusi, vastukaupu ja nii edasi. Need muutused on kahesugused:

1) ühed muutused, nagu ost ja müük, maksmine ja maksusaamine jne. on seevõrra selged

ja silmnähtavad, et neid on võimalik viibimata ja kindlal kujul kanda raamatutesse;

2) teised muudatused, nagu kaupade kahane-mine kuivamise, läbiimbumise, auramise teel, tööriistade kulumine ajajooksul, nende rikkiminek hooletuse tõttu, kadu jne., on aga niisugused, mis jäävad ettevõtja silmade eest varjule ja mida seepärast on võimatu õigel ajal kanda raamatutesse. Need muutused tulevad alles siis nähtavale, kui võrdleme mõne aja pärast raamatute sissekandeid naturaga. Selleks võrdluseks võetaksegi ette inventuur.

Nii näeme, et isegi kõige eeskujulisemalt peetud raamatud ei suuda igal ajal anda täpseid teateid varanduse seisukorra kohta. Seepärast kuulub ka inventuur paratamata iga korraliku raamatupidamise süsteemi ja on õieti selle nurgakiviks ja lõppsihiks. Ettevõtetes aga, kus käsitusel n. n. lihtne raamatupidamine või üldse ei peeta raamatuid, võib ainuüksi saada teada inventuuri kaudu äriseisukorda ja tegevuse tagajärgi ja nimelt alginventuuri ja lõppinventuuri võrdluse teel.

Inventuuri niisuguse tähtsuse tõttu on arusaadav, et kõigi haritud maade seadlusandlus ei võinud minna mööda sellest küsimusest tähelepanemata ja seda korraldamata.

Nii nõuab Saksa kaubandusseadustik, et iga kaupmees on kohustatud näitama oma kaubandusliku tegevuse algul (eriti nimestikus) oma kinnisvara, oma võlad ja nõudmised, puhasraha ja kõik teised varaosad, misjuures üksikute varaosade väärtus peab olema ära näidatud, lõppeks peab ta tegema ülevaatliku kujutuse oma aktiivse varanduse ja võlgade vahekorra. — Samasuguse inventuuri ja bilansi peab kaupmees ka äriaastat lõpetades seadma kokku, misjuures äriaasta kestvus ei tohi ulatuda üle 12 kuu. Inventuuri ja bilansi kokkuseadmist võib ka tegevusaasta keskel võtta ette ajal, mis selleks kõige kohasem.

Kui kaupmehel on kauplus või kaupade ladu, kus ettevõtte iseloomu tõttu ei ole hõlbus võtta ette igal aastal inventuuri kokkuseadmist, siis võib inventuuri seada kokku ka kord üle kahe aasta. Kuid see ei vabasta veel igaaastase bilansi kokkuseadmise kohustusest.

Bilanss tuleb esitada vastavasse valitsusastutusse.

Inventuuri ja bilansi kokkuseadmisel tulevad asjad ja võlad hinnata selle väärtuse järele, mis neil oli inventuuri kokkuseadmise silmapilgul. Kahtlased võlad tulevad naida nende tõenäolise väärtuse järele, lootuseta võlad aga tulevad hoopis kirjutada maha.

Inventuur ja bilanss peavad olema alla kirjutatud kaupmehe poolt oma käega. Kui ettevõttes mitu osanikku, siis peavad kõik kirjutama alla.

Inventuur ja bilanss võivad olla kirjutatud selleks eriti määratud raamatusse või jälle kirjutatakse igakord eraldi üksikutele lehtedele. Viimasel juhtumisel kogutakse lehed järjekorras kokku ja hoitakse nad niisugusel kujul alal.

Kui võtame eelmise seaduse lähemale vaatlusele, siis leiame, et kaubanduslik inventuur vormilisest küljest kannab järgmisi tundemärke:

1) inventuuri kokkuseadmine on kaupmehele sunduslik;

2) kohustatud isikuks on kaupmees, isiklikult või kollektiivselt oma osanikkudega, see järele, kas ettevõtte on ainuettevõtte või ühisus;

3) inventuur peab olema alla kirjutatud kokkuseadja või kokkuseadjate poolt isiklikult, oma käega;

4) inventuur peab olema kokku seatud perioodiliselt, kindla vaheaja järele, nimelt kord äriaasta jooksul, misjuures äriaasta ei tohi olla pikem 12 kuud;

5) järjekorraliselt, aast-aastalt kokkuseatud inventuurid peavad olema kogutud kokku, korraldatud aasta aasta kõrvale ja hoitud alal niisugusel kujul, või jälle neid võib kirjutada eriti selleks määratud raamatusse.

Sisuliselt peab inventuur vastama järgmistele nõudmistele:

1) inventuur peab olema kõigi varaosade täieline loetlus;

2) inventuur peab olema õige, misjuures selle nõude all mõistetakse peaaeguliselt seda, et varanduse üksikud osad peavad olema hinnatud õieti;

3) asjalik varandus peab olema hinnatud päevahinna järele, kahtlased võlad aga tõenäolise tagasisaamise lootuse järele, lootuseta võlad tulevad aga hoopis kirjutada maha.

Vene kaubaseadustik, mis juba 90 aasta eest antud välja ja milline ka meilgi veel tänini on maksev, läheb inventuuri küsimusest peaaegu vaikides mööda. Vähemalt ei räägita sellest sõnagi seadustiku §§ 670—672, kus üksikasjaliselt on loetletud äriraamatud, milliseid kaupmehed on

kohustatud pidama. Usna umbkaudu ja uduselt räägib midagi inventari taolisest kaubaseadustiku § 678, mis käib järgmiselt:

„Iga kaubitseja, erandita, on tingimata kohustatud end kontrollima ja arvetama oma raamatute järele igal aastal või vähemalt iga kaheksateistkümnepäeva järele, missugusel aastaajal talle see kõige kohasem, ja bilansi tooma välja, kus peab tähendama: oma isikliku kapitali ja oma kinnis- ja vallas-(inventarium)vara, sularaha ja rahalised dokumendid, olemasolevad kaubad, võlad, mis tal saada teistelt ja teistele maksa, vaeluse all olevad või kahtlased võlad, kulud koduseks majapidamiseks ja aasta kasu või kahju.“

Kui seda seaduseparagrahvi inventuuri seisukohalt lähemalt vaadelda, siis leiame:

1) siin räägitakse bilansist;

2) see bilanss seatakse kokku raamatute järele, aga ei võeta natuurast („on kohustatud end kontrollima ja arvetama oma raamatute järele . . . ja bilansi tooma välja“);

3) selles paragrahvis räägitakse inventuurist (inventarium) vallasvara mõttes.

Nii ei anna seegi paragrahv inventuuri kui niisuguse kohta vähematki seletust. Sama vähe selgust küsimuse toob ka kaubandusliku kohtupidamise seadustik, kus §§ 420—427 räägitakse kaupmehe varanduse üleskirjutamisest maksu jõuetuse puhul.

Vene seaduste puudulikkuse tõttu on meie ärid, kus teostatud korralik raamatupidamine, loomulikult käinud Lääne-Euroopa, eriti Saksa-maa, sellekohase seadusandluse näpunäidete järele. Sama teed käivad ka meie maksuseadused, kes, seepeale vaatamata, et maksvates seadustes ei ole räägitud inventuurist mitte kui midagi, nõuavad raamatute ettenäitamisel ometi täpset inventuuri ja selle andmete täpset tõestamist, vastasel korral lükatakse raamatud kui mitte küllaldased tõendused, tagasi.

Nüüd tuleme meeles lühidalt ka inventuuri praktilisi töid.

A e.g. Seadus ei kirjuta kuskil ette aega, millal peab seadma kokku inventuuri, küll aga kirjutatakse ette ajajärk, harilikult üks aasta, mille möödumisel peab tegema seda. Iga ettevõtte valib oma iseloomu järele inventuuri kokkuseadmiseks kõige soodsama aja, s. o. kui äritegevus kõige vaiksem, tagavarad kõige vähemad jne. Nii näiteks on põllumajanduses kõige soodsam aeg inventuuri tegemiseks 1. juuni. Et meil maksustamised käivad kalendriaasta järele, siis püüavad loomulikult kõik ärid, kelle tegevus seda vähegi lubab, võtta ette oma inventuuri kokkuseadmise aasta vahetusel. Ja kauplustes

on see aeg ehkki kõige sündsam, sest pühade- eelse elavama tegevuse tõttu on kaupade tagavarad vähenenud teatud mõõdul ja tegevus pühade ja uueaasta vahel harilikult soigus.

Sisu. Inventuur langeb kõigepealt kahte suure osasse: aktiiva ja passiva.

Arutlemisel, mis aktivasse võtta üles, on mõõduandev omanduse küsimus. Kõik see, mis on ettevõtja päralt, olgu see siis asjalik varandus või mitmesugused nõudmised, kuulub aktivasse. Väärtused, mis ettevõtja juures ainult hoiul või tema valitsuse all, näiteks komisjoni-kaubad, ei kuulu kaupmehe aktivasse, küll aga kuuluvad sinna need kaubad, mis ta on annud teiste juure komisjoni peale, samuti kaubad, mis asuvad alles teel, kuid mille kohta arved juba saadud kätte. Ka kuuluvad sinna kõik eeloleva aasta jaoks tehtud kulud, nagu ettemakstud üür, kinnitus, äripaberid jne.

Mis puutub varanduse üksikute osade järjekorda inventuuris, siis talitatakse selles küsimuses harilikult nende likviidsuse järele, s. o. selles järjekorras, kui kerge on muuta ümber üht või teist varaosa puhaskasaks. Nii seisab loomulikult esimesel kohal ikka sularaha kassas, siis tagavarad pankades, välisvaluuta väärt- paberid, vekslid, saadaolevad võlad, kaubad või tööstusettevõtetes valmistööd, poolvalmistööd ja materjalid, ettemakstud kulud, lõppeks kinnis- vara, nagu majad, krundid jne., ja vallasvara, nagu äri sissesead, veovärk j. t. s.

Passivasse tulevad kanda kõik ettevõtte või selle omanikkude võlad, nagu: väljaantud vekslid, lahtised võlad, pangalaenu, obligatsioonivõlad jne. Vahe aktiiva ja passiva vahel näitab meile siis puhast varandust. Selle najal saame kolm järgmist valemit:

1) aktiiva, maha arvatud passiva=lõpuvarandus;

2) lõpuvarandus, maha arvatud algvarandus=varanduse juurekasv;

3) varanduse juurekasv, juure eratarvitus aasta jooksul = puhaskas.

Eeltööd. Seadus nõuab, et inventuur peab olema seatud kokku teatud ajaks, s. o. teatud päevaks. Selleks on inventuuritööd tarvis võimalikult kiirendada, milleks mõningad ettevalmistusetööd rohkesti aitavad kaasa. Nii tulevad kõik sissetulnud tellimused enne saata välja, ise aga hoiduda uute kaupade tellimisest selleks ajaks, püüda saada lahti kõigest üleliigsest kaubast, korraldades kaubaladus kaubad nõnda, et kõik ühtliiki kaubad oleksid koos, tuua välja kauba- ja materjaliraamatutes saldod, kui võimalik, siis kirjutada valmis kaupade nimestik juba varem jne.

Ülesvõtte. On kõik eeltööd tehtud nii viisi, siis võetakse kas mõnel pühapäeval või tööpäeval suletud uste juures inventuuri ülesvõtte ette, mida toimetatakse harilikult nõnda, et kõik leiduvad kaubad mõdetakse üle, kaalutakse või loetakse ja kantakse saadud andmed inventuuri- lehte. Nii võetakse rida-realt kõik kaubad läbi. Et ei tuleks eksitust ja ei võetaks mõnd asja kaks korda üles, selleks pannakse juba ülesvõetud kaupadele miskisugune märk juure.

Lõputööd. On nii kõik üles kirjutatud, siis algab hindamine ja väärtuse väljaarvamine. Hinnad ei tohi oma sisseostuhinnast olla kõrgemad. On aga päevahinnad sisseostuhinnadest madalamad, siis tuleb hinnata nende madalama- mate hindade järele, sest kõrgemalt hindamine oleks enesepettus. Tööstusettevõtetes tulevad valmiskaubad võtta üles omahinnaga, mis peavad olema tõestatud kindlate kalkulatsioonidega.

Kui kõik hindamise ja väärtuste väljaarvamiste tööd on tehtud, siis kirjutatakse inventuur kassaraamatusse või lahtistele lehtedele puhtalt ümber, selles järjekorras, nagu seletatud eelpool, ja kirjutatakse omaniku poolt alla. Sellega on inventuur lõpetatud.

Näiteks inventuuri kokkuseadmise kohta olgu järgmine skeem:

Inventuur 31. detsembril 1926. a

Aktiiva.

1. Kassa.

Sularaha kassas.

2. Jooksvad arved pankades.

Loetakse üksikasjaliselt üles, kuipalju ja missuguses pangas olemas jooksvad arvel.

3. Välisvaluuta.

Loetakse üksikasjaliselt üles, missugune välisvaluuta olemas, ja hinnatakse see päevakursi järele.

4. Väärt-paberid.

Loetakse üles, missugused väärt-paberid olemas ja hinnatakse need ostuhinnaga, kui viimane aga kõrgem kui päevakurss, siis hinnatakse päevakursiga.

5. Vekslid (rimessid).

Loetakse üles üksikasjaliselt kõik vekslid, tähendades ära nende tähtaeg ja summa.

6. Võlgnikud.

Loetakse üksikasjaliselt üles kõik võlgnikud, näidates ära, kui palju saada kelleltki.

7. Kaubad.

Loetakse üksikasjaliselt üles kõik kaubad, näidates ära nende hulk ja hind.

8. Ettemakstud kulud. (Üleminevad summad).

Näidatakse üksikasjaliselt, missugused kulud eelolevaks aastaks on makstud ette ja missuguse ajani.

9. Kinnisvara.

Loetakse üksikasjaliselt üles, missugused majad ja krundid olemas, ühes asukoha äranäitamisega ja lühikese kirjeldusega (kas kivist, puust või segaehitus, ühe-, kahe-, kolmekordne jne.).

10. Vallasvara.

Loetakse üksikult üles kõik olemasolev vallasvara.

Kogu aktiivasumma mk.

Passiva.

1. Väljaantud vekslid.

Loetakse üles kõik vekslid üksikult, näidates ära nende summa ja tähtaeg.

2. Võlausaldajad.

Loetakse üksikult üles kõik võlausaldajad, näidates ära igale võlgnev summa.

3. Pangavõlad.

Loetakse üles kõik pangavõlad, näidates ära nende suurus ja tähtaeg.

4. Võlad pantide vastu.

Kui olemas niisuguseid, loetakse üles üksikasjaliselt.

5. Võlad kinnisvarade kindlustusel.

Loetakse üles kõik obligatsioon- ja teised sarnased laenud.

Kogu passiva summa mk.

Kokkuvõte.

Kogu aktiva summa mk.

Kogu passiva summa mk.

Puhasvarandus (kapital) mk.

Tallinnas, 31. dets. 1926.

Allkiri.

Esimene Eesti Kinnituse Selts EEKS 60 aastat vana.

Selts asutati a. 1866, ajal, kus Tallinn jõudsalt laienema hakkas, milleks hoogu andis peajasjalikult raudtee ehitamine ja edaspidi suuremate vabrikute avamine.

Iseäranis uue kogukonnaseaduse maksma hakkamisega, kus maaelanikkudele vabam liikumisvõimalus avanes, hakkasid Tallinnas kasvama alevikud ja tõusis jõudsasti eestisoost majaoomanikkude arv. Aleviku majade kinnitus oli teostatav siis ainult Vene aktsiaseltside esitajate kaudu. Kuigi ka Tallinnas sel ajal juba vastastikune kinnitusselts olemas oli, olid selle ukсед alevite majaoomanikkude eest kinni — see kinnitas ainult südalinna maju ja oli seega ka puhtsaksa selts, mis nüüd hilisematel aastatel oma tegevuse lõpetanud. Juhituna soovist kinnituskasusid kodulinna jätta ja võttes eeskujuna südalinna seltsi tegevusest, asusid alevikkude majaoomanikud eesotsas tolleaegse mangerichti sekretäri härra Siegeli, härrade Pihlemanni, Brandt'i ja teistega, kinnitusseltsi asutamisele. Põhikiri kinnitati 11. juulil 1866. a. ja 16. detsembril samal aastal avas selts oma tegevuse.

Esimese aasta jooksul kogus selts endale 107 kinnitust, kuid edaspidine arenemine läks õige visalt. Seltsi edukat kasvamist ei tahtud nagu võtta arvesse ja takistuseks selle kõrval oli ka raske juhtimise aparat. Näiteks, varade hindamise suhtes nägi põhikiri ette, et iga maja, mis kinnitusele pakuti, tuli hinnata komisjoni poolt, mis koosnes ühest juhatause liikmest, „baumestrist“, puu- ja potisevast ja kui tarvis ka teistest „mõistlikkudest“ meestest. Akvisit-

siooni alal mingisugust elavust ei olnud. Selts kasvas ainult nende kinnitajate arvel, kes ise seltsi otsima tulid. Seltsi leidagi oli raske, sest puudusid korteriruumid. Seltsi asjaajamine sündis harilikult esimehe korteris.

Nõnda tegutsedes suutis selts kuni 1909. a. oma ümber koguda 482 liiget.

1909. aasta tõi seltsi tegevusesse pöörde. Tallinna linnavalitsuse üleminek eestlaste kätte ja valimiste-eelne kihutustöö tõstis linnas rahvuslikku vaimu, töid ka alevi kinnitusseltsi tegevusse uut elavust ning esimest korda valitakse sel aastal seltsi esimeheks eestlane majaoomanik Albert Koba. Selts üürib endale kontori ruumi Nunne t. nr. 1, kuhu asub lühemaks ajaks. Mõne aja pärast asub ta Eesti laenuja hoiuühisuse ruumidesse. Juhatusse valitakse sakslaste asemele eestlased ja ühes sellega omandab tegevus elavama tempo. Suuremaks pöördeajaks saab seltsile 1918. aasta. Selleaegse nõukogu esimehe ja pärastise seltsi ärijuhi poolt töötatakse välja ja pannakse peakoosoleku otsusel maksma uus preemiatariif. Selts laiendab märksa oma tegevust. Selts oli seni tegutsenud ainult Tallinnas ja Põhja-Eesti maakonnalinnades ja kinnitanud ainult hooneid, nüüd hakkab ta vastu võtma ka vallasvara kinnitusi ja laiendab tegevuspiirkonda üle maa. Tagajärg on silmapaistev. Juba ühe kuuga kasvab selts enam kui ennemalt mitme aastaga. Kuid jõudsale edule tekib äkiline takistus, Eestile sündmusriikas 1918. aasta jätab ka seltsi elusse jäljed.

Aasta esimesel paaril kuul katsub enamlaste

võim kõigutada eraomanduse aluseid ja kinnitumaksud tulevad visamalt sisse kui endistel aegadel, kuid siiski mitte tunduva vahega. Suurema surve toob seltsile Saksa okupatsioon. 23. juulil keelab linnapealik uute kinnituste vastuvõtmise ja seltsis pannakse toime Saksa maalt toodud ametniku revisjon, mille tagajärg seltsi elu ja surma üle otsuse pidi andma. Seltsi asjaajamises ei leidunud aga midagi, mis tegevuse jätkamise takistuseks põhjust oleks annud. Sunniti mitmet põhikirja §-i muutma ja samal ajal, kui Saksa kinnitusärid vabalt lasti tegutseda, vintsutati Eesti seltsi mõnd aega, kuni ta viimaks mitmekordsete pealekäämistega ja telegrammide järele oktoobrikuu algul jälle tegutseda võis hakata.

Okupatsiooni ja sellele järgneva vabadussõja möödumisel läks seltsi tegevus jõudsat rada. Tõusis tarvidus lahedamate ruumide järele. Otsustati seltsile maja osta. 1923. a. omandas selts ühe Tallinna suurema ja kenama maja, endise aadli klubi Laia ja Nunne t. nurgal, kus ta siiani asub.

Viimastel aastatel on seltsi tegevus enam kui kümnekordseks kasvanud ja vastavalt on suurenenud ka kapitalid, mis nüüd üle 26.000.000 väärtkinõla marga ulatuvad.

EEKS töötab praegu tule-, elu-, koduloomade, klaasi- ja murdvarguse kinnituse alal. Ta on ainuke ühistegelise ettevõtte Eestis, kes juba 60-aastase mineviku peale võib tagasi vaadata.

Riiklike toetusi laevaehitajaile ja -ostjaile.

Maailmasõja ajal viisid Vene võimud mitmed Eesti auru- ja purjelaevad ära ja neid ei ole seni veel tagasi saadud. Ees'i iseseisvuse ajal on küll uusi laevu juure ehitatud ja ostetud, siiski on kaubalaevastiku juurekasv võrdlemisi väike olnud. Viimastel aastatel on mitmed abinõud tarvitusele võetud, et laevade ehitamist ja omandamist riiklikul toetusel edendada. Toome siin ülevaate neist seadustest ja määrustest, mis

võimaldavad laevaehitajatele, ostjatele ja omanikkudele riiklikku toetust saada.

Laevade ja laevaosade tollita sisesevedu.

Maksev tollitariif (Riigi Teataja nr. 4/5 — 1924. a. § 175 märkus 6) annab ajutiselt võimaluse ilma tollita sisse vedada: a) igasugu tüüpi laevu (peale spordijahtide ja -paatide), s. o.

auru-, mootor- ja purjelaevu, praame, lihtreid, ujuvaid kraanasid ja dokkisid, ühes nendes olevate masinade, sisseseadete ja tarviliku inventariga, niihästi sõiduvalmis või pooleli ehitatud, b) rahaministri poolt kokkuleppel kaubandus-tööstusministri kinnitatud nimekirja järele ja mereasjanduse peavalitsuse tunnistusega kindlaksmääratud arvul — niisuguste laevade ehitamiseks ehk parandamiseks tarvilikke masinaid, masinate ehk laevade osasid, aparate, instrumente ja materjale.

Ülalnimetatud nimekiri, mis rahaministri poolt kokkuleppel kaubandus-tööstusministri kinnitatud, on ilmunud Riigi Teatajas nr. 79 — 1922. a. lhk. 327—328 ja täiendus ta juure Riigi Teat. nr. 87/88 — 1925. a.

Selle nimekirja ja ta täienduse järele on ilma tollita sisseveoks lubatud:

A. Laevaosad: 1) laevain- ja pärtäävid, 2) laevapölvad, 3) laevakruvid, 4) laevavõllid, 5) laevavõlli hülsid ja 6) laevavõlli kronsteinid, — kõik rauast ehk teisest lihtsast metallist, valatud ehk taolud.

B. Laevamasinad ja nende osad:

1. Laeva peamootorid — nafta, petrooleumi, bensiini ehk muude vedelikkudega töötamiseks, samuti peaaurumasinad ehk turbiinid, ühes laagrite, võllide ja laevakruvidega, ühes kõigi torustikkude ning abimasinatega, mis ühenduses peamootorite ehk masinatega töötavad.

2. Laeva abimootorid — nafta, petrooleumi, bensiini ehk muude vedelikkudega töötamiseks, samuti aurumasinad ehk turbiinid, ühes mootoriga ja masinaga ühenduses olevate torustikkude ja sisseseadetega.

3. Laeva abimasinad, mis töötavad käsitööl, auru-, mootori-, elektri- või muul jõul: pumbad, ankru- ehk laadimisvintsid, roolmasinad, kas ühendatud roolipeaga ehk kaugemal töötavad ühes telemootorite ehk sisseseadetega, destilleerimis- ja külmutusmasinad, kompressorid, ventilaatorid, elektriagregaadid valgustuse ehk muuks laeva otstarbeks, masina telegraafid ja muud laeva abimasinad.

4. Laeva aurukatlad tarviliku armatuuri, pumpade, aparate ja torustikkudega.

5. Laeva abi-aurukatlad kütte ehk abimasinate tarvis, samuti varustatult.

6. Dünamomasinad laeva pea- ehk abimasinatega ühes tarviliku armatuuri ja sisseseadetega.

7. Punktides 1. — 6. nimetatud masinate tagavaraosad ja armatuurid — kuni 10% kaalu järele, kui nad ühes masinatega sisse tuuakse.

C. Laevade tarbeasjad, aparaadid ja instrumentid.

1. Ankrud valatud või taotud, malmist või rauast. 2. Ankruketid taotud või pressitud rauast, mustalt või tsingitult. 3. Vaierid, rauast või terasest, tsingitud või mitte, painduvad või karedad. 4. Trossid kanepist, tõrvatud või tõrvamata, samuti manillast. 5. Illuminaatorid, klaasidega või ilma. 6. Puust blokid, rautatud või mitte, mustalt või tsingitult, puust või metallist scheibidega. 7. Blokid rauast või teisest lihtsast metallist. 8. Blokischeibid, puust või metallist, ühes aksidega või ilma, kourid, haagid, lihtsad ja kahekordsed, talrepid ja igasugused takelaashi abinõud. 9. Kompassid magneetilis- ehk lihtsad ehk giroskoobilised (kreisel), ühe- ehk kõige sisseseadega, niisama nende osad. 10. Navigatsiooni instrumentid (sekstandid, loogid jne.). 11. Veealuse signaalsiooni aparaadid ja sisseseaded. 12. Raadioaparaadid ja sisseseaded. 13. Laeva kajutilambid lihtsast metallist. 14. Klaasid illuminaatorite ja signaallaternate jaoks, lihtsad ja patent.

D. Materjalid:

1. Valtsitud raud- ja terasplaadid ehk proffiilmaterjalid. 2. Rauast või terasest korud, valtsitud või keedetud, mustalt või tsingitud. 3. Vask-, valgevask- ja tinakorud ja -plaadid. 4. Vask-, teras-, raud-, tsink- ja muu tšeres, lihtsast metallist materjal. 5. Laevakerede veealuste osade värvimiseks tarvilikud spetsiaalvärvid.

Puulaevade ehitamise toetamine.

8. märtsil 1923. a. võeti riigikogu poolt vastu puulaevade ehitamise toetamise seadus (Riigi Teat. nr. 43 — 1923. a., seadus nr. 60), mille alusel laevaehitajaid laevaehituseks ja paranduseks tarvismineva metsamaterjaliga varustatakse.

Määrus selle seaduse tarvitamise kohta on avaldatud Riigi Teatajas nr. 145 — 1923. a. lhk. 962.

Ülalnimetatud seaduse järele määratakse kindlaks laevametsad ja müüakse sealt puud ainult laevade ehitamiseks. Kui neist metsadest puud ei jätaku, siis on laevaehitajatel õigus harilikudelt metsalankidelt üksikuid puud osta. Puumaterjal müüakse kergendatud tingimustel.

Laevasõidu laenufond.

Kaubalaevade ehitamiseks või kapitaalümberehitamiseks kodumaal ja ostmiseks välismailt on asutatud riiklik laenufond.

Seadus selle laenufondi asutamise kohta on

ilmunud Riigi Teatajas nr. 33 — 1926. a. ja määrus nim. laenufondi asutamise, hoidmise, laenu nõutamise ja kasutamise kohta Riigi Teat. nr. 51 — 1926. a.

Laevasõidu laenufondist antakse madala-protsendilisi laenusid pikema aja peale.

Liht-mootorpaatide ja paadimootorite muretsemise hõlbustus kalameestele.

Kalameeste riikliku laenufondi seadus, mis riigikogu poolt 26. märtsil 1926. a. vastu võetud (Riigi Teataja nr. 32 — 1926. a., seadus nr. 49) võimaldab laenuandmist riigi poolt kalameestele liht- ja mootorpaatide ja paadimootorite muret-

semiseks Laenusid antakse lihtvõlakohustuste vastu käemeeste vastutusel ja laenudelt võetakse 6% aastas.

Korraliste laevaliinide toetus.

Korraliste laevaliinide toetuseks on teedeministeeriumi korralduses toetussummad, millest Eesti lipu all sõitvatele laevadele korraliku laevasõiduhenduse pidamiseks rahalist toetust antakse.

Määrus niisuguste krediitide tarvitamise kohta on ilmunud Riigi Teat. nr. 113/114 — 1924. a. lhk. 641 ja selle määruse muutmised Riigi Teat. nr. 87/88 — 1925. a. lhk. 421 ja Riigi Teat. nr. 61 — 1926. a. lhk. 793.

Eesti linatööstus.

(Järg)

Algus vaata „K.-T. Teataja“ nr. 17.

Kartuli ja linade ümbertöötamise o.-u. „Kuksemaa“ toorel na puhastamise vabrik, „Kuksemaa“ asund., Järva maakonnas.

Asutatud 1923. a. ja tööd alanud 1924. a. Osatühisuse osanikkudeks olevat endised mõisnikud ja mõni kohaline põllumees. Vabrikusiseseade koosneb järgmistest masinatest: jõuandjaks üks 45 h.-j. aurumasin, töömasinad: üks murdmisemasin, üks press, üks kuivataja, kaks takupuistamisemasinat ja 12 virri.

Tänini on vabrik 1924. a. ja 1925. a. töötanud, andes keskmiselt 35 tööliselisele tööd ja saates turule 1924. a. 1704 pd. puhastatud linu ja 1692 pd. takku kogusummas 5.889.000 Emk. väärtuses, kuna 1925. a. puhastatud linu 735 pd. ja takku 622 pd. 1.871.950 Emk. väärtuses turule saadeti. Kahjude tõttu, mida vabrik o.-ü. toonud, on viimane likvideerimisele määratud ja praegu on raske ennustada, kas vabrik teiste-se kättesse edasi läheb ja tööle hakkab või likvideeritakse ka vabrik.

Ad. Wirkhaus ja Ko toorelinapuhastamise vabr'k, Tartus, Riia tän. nr. 56/58.

Asutatud ja tööd alanud 1922. a. firma „Ad. Wirkhaus ja Ko“ omandus. Sisseseade koosneb järgmistest masinatest: jõuandja 1 lokomobiil, 100 h.-j.; töömasinad: 1 murdmisemasin, 2 takupuistajat ja 1 takupress.

Vabriku senist tegevust pildistab järgmine tabel:

	1922. a.	1923. a.	1924. a.	1925. a.
Tööliste arv	30	50	50	Ei töötanud
Toodang puhastatud linu pd.	886	3.240	3.174	
takku pd.	2.341	9.663	2.987	
Toodangu väärtus Emk	3.191.200	19.525.378	9.719.907	

Mihkel Veldemanni toorelinapuhastamise vabrik, Viljandis, Puiestee tän. nr. 1.

Asutatud ja tööd alanud 1922. a. Omanikuks ülnimetatud Mihkel Veldemann. Vabr'k töötab 13½ h.-j. elektrimootoriga. Töömasinateks on 1 murdmisemasin, 1 takupuistaja ja 18 virri.

Vabriku senist tegevust pildistab järgmine tabel:

	1924. a.	1925. a.
Tööliste arv	52	59
Toodang: puhastatud linu pd.	1.650	950
takku pd.	800	3.937
Toodangu väärtus Emk.	5.020.000	7.698.108

Ülalpool kirjeldatud ettevõtted on suuremad ja töövoimelisemad linapuhastamise vabrikud, millised mitte üksi lähema ümbruskonna majapidamiste linu ei puhasta, vaid ka puhastamata linu kokku ostavad, need ära puhastavad ja turule saadavad. Peale nende on veel aga rida vähemaid ettevõtteid, mis mitte nii laialisi eesmärke ei taotle, vaid millised on asutatud lähema ümbruskonna talupidamiste linade puhastamiseks. Need on järgmised:

Jaan Hiiobi toorelinapuhastamise vabrik „Tikaste“ veskil, Helme vallas, Valga maakonnas.

Asutatud Jaan Hiiobi poolt 1924. a., mil ka tööd algas. Jõuandjaks on 25 h.-j. veeturbiin. Töömasinateks on ainult virrid, arvu poolest 20 tk. Vabrikus leiab 20 inim. tööd. Vabriku tegevuse üle puuduvad teated.

Märt Krossi toorelinapuhastamise vabrik, Valgas, Pikk tän. nr. 7.

Asutatud 1924. a. ülnimetatud Märt Krossi

poolt, kes aga, olevate andmete järele, veel siseseadmisega lõpule pole jõudnud.

Adolf Jaanson'i toorelinapuhastamise vabrik, Vana-Vändras, Pärnu maakonnas.

Omanikuks ülalnimetatud Ad. Jaanson, kes tuntud Vändra kihelkonnas kui tööstur ja lina-kaupmees. Vabriku siseseadete koosneb 5 „Helsingen“ süst. puhastamisemasinast, millised liikumapanevat jõudu 100 h.-j. imevgaasimootorist saavad. Ettevõtte algab käesoleval aastal tegevust.

Samuti avati Vändra linaharimise-ühingu poolt Vändra alevis, Pärnu maakonnas, möödunud aastal linapuhastamise vabrik, millel siseseadeks üks linapuhastamise-turbiin, süst. van Steenkiste. Ettevõtte töötas möödunud aastal vähesel määral ning jäi käesoleval aastal olnud tulekahju tagajärjel seisma. Et linapuhastamise-turbiin jäi tulest puutumata, kavatakse

vabrik suve jook-ul uuesti üles ehitada ja sügisel tööle panna. Möödunud aasta toodangu kohta puuduvad veel täpsed andmed, esialgsete kokkuvõtete järele olevat see umbes, 5000 pd.

Siis on veel Elva alevi ümbruskonnas elavatel 5 põllumehel oma majapidamises üles seatud linapuhastamisvirrid, igal 7 virri, millised töötavad elektrijõul 3 h.-j. mootoriga ja puhastavad oma majapidamises kasvatatud linu. Sama alevi asub ka Tartu kaubamaja „H. Lell ja Ko“ linapuhastamise vabrik, mis ümbruskonna talupidajate linu puhastab. Ettevõttes leiab kuni 18 töelist tööd ja ta töötab 5 h.-j. elektrimootori abil 18 virriga.

Kahjuks puuduvad vähemate toorelinapuhastamise vabrikute toodangu üle täpsed andmed. Kokkuvõttes kasutades olevaid andmeid saame järgmise tabeli:

	1920. a.	1921. a.	1922. a.	1923. a.	1924. a.	1925. a.
Vabrikute arv, millede kohta andmed . . .	1	2	4	3	6	5
Töölise arv.	70	136	180	203	370	266
Toodang: puhastatud linu ja takku pd. . .	6000	9710	11470	24395	30.955	31.369
Toodangu väärtus Emk.	3.600.000	12.385.350	9 479.450	32 908.648	54.710.355	36.213.058

Kuupalju meil koduseks vajaduseks linu ja takke ära tarvitatakse, selle kohta puuduvad andmed. Umbkaudsete kokkuvõtete järele rehkendatakse seda 150.000 peale aastas. Kui kokku võtta meie linaketramise ja -kudumise-vabrikute andmed nende lina ja taku tarvitamise kohta, siis näeme järgmist:

Linu ja takku on ümber töötatud (puudades):

1920. a.	1921. a.	1922. a.	1923. a.	1924. a.	1925. a.
21.236	46.224	56.617	76.006	68.114	57.737

Lina väljaveedu:

	1920. a.	1921. a.	1922. a.	1923. a.	1924. a.	1925. a.
Lina pd.	208.035	319.112	589 694	569.387,8	652.052	473.385
Väljaveetud linade väärtus Emk.	Puuduvad andmed.		987.859 450	1.084.831.70	1.690.472.920	1 286.848.180
Takku ja linaketr. jäätiseid pd.	"	"	Puuduvad andmed.	56 684,2	54.893	31.808
Väärtus Emk.	"	"	"	61.328 690	84.885.900	41 511.890

Lõpetades käesolevat ülevaadet, loen tarvilikuks juure lisada, et toorelinapuhastamise küsimus meie põllumeeste seas praegugi veel pävakorral on. Kavatakse mitmele poole uusi vabrikuid asutada ja kaalutakse, kas linakasvatamine meil üldse kasutoov on ning kas mitte jätta linakasvatamine ja minna üle karjakasvatusele. Eriti on viimane küsimus teravalt haru-

tuse all; sest möödunud aastal külvati linu õige rohkesti, intensiivse õhutustöö ja kõrgete linahindade tagajärjel, maha, mis aga halva suve tõttu head saaki ei annud ja millele pealegi linahindade langus kaasa tuli.

Minule näib, et praegu uute toorelinapuhastamise vabrikute asutamisega väga ettevaatlik tuleb olla ja otstarbekohasem on mõni aasta ära-

ootavale seisukohale jääda, sest nagu ülalpool kirjeldatust näha, on pea igalpool, kus linakavafamine arenenud, juba mehaanilised linapuhastamise ettevõtted. Kahjuks ei ole need aga kaugeltki veel täit töökõrmatust kätte saanud ja raske on uskuda, et nad seda lähemas tulevikus saavad, sest olgugi, et linaharimine raske töö, ei sunni see veel põllumehi oma linu vabrikusse puhastada ilma, seda teevad harilikult need põllumehed, kes võõrast töäjõudu tarvitavad, kuna välisemad talupidajad, kes enam-vähem oma perekonna töäjõuga maja peavad, oma linad ise ära püüavad harida. On ju talvel selleks aega, ja teatavat taun annab kodus harimine ikkagi. Sellepärast seisab meie linapuhastamise vabrikutel veel tükk raskeid tööd ja jõupingutusi ees, seda enam, et nad pea kõik võõra kapitaliga töötavad ning organiseerimisajajärgu raskuste ja puuduste all kannatavad. Et sellel kiiremini ja kergemini üle saada, on vaja ette valmistada õppinud tööjuhatajaid, meistreid. Anda juhatust

põllumehele linakasvatamises, -leotamises, -kuivatamises jm.; sest üldine kaebus meie linaharimise tööstuses on see, et puuduvat korralikult leotatud ja kuivatatud lina. Toorelinapuhastamise vabrikutel puudub asjatundlik juhatus ja sagedasti ollakse sunnitud väljamaalaste kaasabil töötama. Abja vabrik on küll paar kursust ja praktika-aastat õpilasi pidanud, kuid neist ei jatku. Samuti puudub meil uute vabrikute asutamiseks kapital. Asjatundjate kaalutlemiste järele maksab ühe korraliku ajanõuetele vastava vabriku sisseseadmine, peale hoonete ja tarvilise maa-ala, 8 milj. mk., peale selle veel jõujaam ja tarviline tegevuskapital. Ja viimast lähed ettevõttel ohtrasti vaja, kui silmas peame seda, et vabrikutel linavarte eest vähemalt 1/2 hinnast vastuvõtmisel välja maksa tuleb.

Sellepärast on asjakohane enne, kui uusi ettevõtteid asutada, luua tarviline tooresmaterjal, hea ja asjatundja kogu eriteadlasi ja koormata olemasolevaid ettevõtteid täie töövõimega.

Teateid Eesti majanduse alalt.

Seisukord kaubanduses.

Nov. lõpul on harilikult kaubanduses väikus. Tänavu oli seda veel rohkem tunda kui varemalt. Ilmad olid soojad ja kuivad ja ei teinud soojade riiete ja jalanõude muretsemist hädaliseks. Teed olid halvad ja põllupidajad vähese sissetuleku juures ostmises väga tagasihoidlikud. Kõik see koos tekitab kaubitsemises vaikust, mille lõpu alles sisseostud jõuludeks toovad, ehk küll praeguses seisukorras ka pühade eel vähem elavust kaubitsemises võib oodata kui eelmistel aastatel.

Tööstuse seisukorda

ei ole viimased paar nädalat tähtsald muudatusi toonud. Lumete puudus takistas metsamaterjalide väljavedu metsadest, nii et saeveskid uut materjali ei võinud juure saada.

Tööta tööliste arv

ei näidanud Tallinnas kui suuremas tööstuslinnas novembri viimasel poolel kasvamist. Tallina tööbörzil oli 15. nov. registreeritud 1401 tööotsijat. 1. dets. oli registreeritute arv 1395, seega natuke vähem kui nov. keskpaigas.

Eesti marga kurs

seisis novembrikuu lõpupoolel püsiv, kui võrdluseks võtta Ameerika Üh.riikide dollari ja naelsterlingi kurssi Tallinnas.

Kaubahinnad suurmüügil.

Suuri kõikumisi kaupade hindades novembri teisel poolel ei olnud. Paljud tähtsamad kaubad

seisid täiesti endises hinnas. Eesti ekspordikaupadest läksid natuke odavamaks munad, sealihad, linad ja takud. Sisseveokaupadest kallinesid suhkur 50 marga ümber pd., Yarmouthi heeringad 300—500 mk. tünnilt ja mõne marga võrra rukkid. Kaerte hind näitas ka tõusu 5—10 marka puudalt. Eesti oma marga kursi kindluse juures mõjub kaubahindade liikumise peale Eestis seisukord välisurgudel.

Või väljavedu novembrikuus.

Põllutööstusministeeriumi andmete järele on välja veetud novembrikuu jooksul 557,4 tonni võid. 1924. a. nov. veeti välja 299,2 tonni ja 1925. a. novembris 508,1 tonni. Selle järele on või väljavedu tänavu novembris suurem kui eelmistel aastatel samal ajal.

Maade järele läks võist:

Saksamaale	553.143 klg.
Daani	1.414 „
Soome	2.858 „

Linade väljavedu.

Linade väljavedu oli tänavu nov. väiksem kui läinud aastal samal ajal. 1924. a. oli nov. välja veoks 40 tuh. puuda linu kontroleeritud, tänavu ainult 21½ tuhat puuda. Linade madalate hindade tõttu olid müüjad tagasihoidlikud, millega tänavune väiksem väljavedu seletatav.

Tomli tagasimaksu küsimus ekspordnaelte ja jalanõude valmistamiseks sisseveetavate tooresainete pealt.

Raha- ja kaubandus-tööstusministrite poolt on alla kirjutatud määrus raudtraadi tollita sisseveo kohta ekspordeeritavate naelte valmistamiseks. Selle määruse põhjal lubatakse 1—5 mm. laiusega neljakandilise raudtraadi tollita sisse-toomine ekspordinaelte valmistamiseks. Tehnilise järeelvalve alal on määrus nii korraldatud, et raudtraadi sisseveo korral selle sort ja kaal täpselt kindlaks tehakse tolliameti poolt ning toll ära maksetakse. Naelte väljaveo korral arvatakse iga kg. sissetoodud traadi peale üks kg. netto naelu ja sellekohaselt saab eksporditeerija tehas traadi sisseveol makstud tolliraha tagasi kas iga üksiku partii kohta eraldi ehk perioodiliselt mitme partii kohta eraldi.

Määrus lubab ka erandina a./s. „Nael'ale“ traadi tolli tagasi maksa. 15. sept. s. a. saadik ekspordeeritud naelte eest kui a./s. tõeks teeb, et ekspordeeritud naelad impordeeritud traadist valmistatud olid.

See määrus tahab meie naelatööstuses valmistatud naelte ekspordi naabermaadesse soodustada; sest tänini oli ekspord peamiselt just traadi sisseveo tollimaksu tõttu peaaegu võimatu.

Kaubandus-tööstusministeerium on esinenud rahaministeeriumile ettepanekuga maksuma panna määrus, mille põhjal kodumaa saapavabrikud jalanõude ekspordeerimisel tagasi saaksid makstud pealishaha sisseveo tollimaksu, näit.: ševroo, lakk seemisnahaga, boxcalf, rindbox, seemisnahk jne. jalanõudelt.

See määrus on juba maksuma pandud Lätis käesoleva aasta aprillikuul sealse saapavabriku „Erga“ saabaste suhtes. Meie saapatööstusele on ta hädapärast vajaline, et hoida oma käes olemasolevaid välisturge ja võimalust mööda uusi võita; sest võistlus välisturgudel kõveneb päev-päevalt ja uute tellimiste saamine ripub sellest, kas meie tööstus oma saabaste hinda võib alandada ehk ei. Leedu turule on ilmunud juba Kau-nases avatud saapavabriku tooted ja sealne valitus otsib abinõusid, kuid välismaa tööstuse saapaid välja tõrjuda.

Tööstusettevõtete tegevusest.

Uued tööstusettevõtted.

Kaubandus-tööstusministeeriumi tööstusosakond on järgmiste uute tööstusettevõtete sisseadmiseks ja seal tööalgamiseks luba annud:

Nikolai Hellat'ile Tallinnas, Lutheri t. nr. 48-a mehaanilise puutööstuse sisse-

seadmiseks ja seal töö algamiseks. Töökoda annab tööd 30 töölisele ja jõuandjaks on 7½ h. j. elektrimootor. Valmistab mitmesuguseid puutööstuse tooteid; peamiselt aga võitünne.

Kaub.-tööstus a.-s. „Frankoonia“ Tallinnas, Raua tän. nr. 25, klaasilihvimise- ja hõbetamisetöokoja sisseadmiseks ja seal töö algamiseks. Töökoda annab tööd 8 tööl. ja jõuandjaks on 5 h. j. el.-mootor. Valmistab peegleid ja teeb muid klaasilihvimise ja hõbetamise töid.

Tubakatehas a.-s. „Astoria“ Tallinnas, Suur-Pääsukese tän. nr. 4, tubakatehase „Regina“ sisseadmiseks ja seal töö algamiseks. Tehases leiab tööd 30 tööl. Jõuandjaks on elektrimootorid, kogujõuga 10 h. j., valmistades tubakat ja paberosse mitmesugustes sortides.

Laevade tõste ja lammutamise ning metallide kasutamise a.-s. „Viking'ile“ Tallinnas on lubatud Asuküla vallas „Rohuküla“ sadamas sisse seada õhuhapniku valmistamise jaam. Jaam annab tööd 11 tööl. Jõuandjaks on 60 h. j. naftamootor. Valmistab õhuhapnikku, mis peamiselt m.-l. „Slava“ ja teiste uppunud laevade lammutamisel ära tarvitatakse.

Voldemar Kits'ile Tallinnas, Vene tän. nr. 11 sukakudumisetöokoja sisseadmiseks ja seal töö algamiseks. Töökoda annab tööd 10 tööl. Jõuandjaks on 1 h. j. el.-mootor. Valmistab mitmesuguseid sukki ja sokke.

Uus puudestileerimise tehas asutamisel.

Ins. Aleks. Saidelson ja Wilhelm Behrmuth on end. laevaehituse- ja mehaanikatehase „Becker & Co.“ jõujaama hoone üürinud ning selle kordaseadmisele asunud. Nimetatud hoonesse kaval-sevad ettevõtjad puudestileerimistehast kaseõrva (tökati), metüülalkoholi, atsetooni, äädikahappelubja, tema soolade ja kasesõe valmistamiseks sisse seada.

Tooresainena mõeldakse peamiselt kasutada kasekoort ja korpe ning kasepuu jäänuseid a./s. „A. M. Luther'i“ mehaanilise puutööstuse vabrikult. Ettevõtjad usuvad, et nimetatud vabrik küllaldaselt tooresmaterjali suudab anda; samuti ka, et nad kasetõrvale (tökatile) peale siseturu ka välismaadel turgu leiavad.

Tarviline sisseaad on asutajatel juba Saksa-maalt ostetud ja Tallinna toodud.

Ettevõtete laiendamine.

Tööstusettevõtete laiendamiseks ehk ümberehitamiseks on luba antud:

A.-s. „Silva'le“ Narvas asuva lauavabriku „Forest“ juures kuivatusosakonna sisseadmiseks ja seal töö algamiseks.

Osakonnas on üles seatud 4 h. j. elektrimootor ja kütteahi. Osakonna õhumahutus on 38.772 kantjalga ja ta kuivatab ööpäeva jooksul 11 stand. puumaterjali, krohviliiste ja luuavarsi. Annab 3 tööliselise tööd.

A.-s. „Extraktor'ile“ Tallinnas, Telliskivi tän. nr. 9 värnitsa, lina-, kookos- ja päevalilleõlide ning taimevõitehase laiendamiseks. Ettevõttes on jõuandjateks 100 h. j. lokomobiil ja elektrimootorid 12 h. j. ja dünamo 40 KV. Annab tööd 26 tööliselise. Valmistab värnitsat, lina-, kookos- ja päevalilleõlilisi, sikatiivi ja taimevõid.

A.-s. „Astoria'le“ Tallinnas, Suur Tartu mnt. nr. 47 paberossikestade tehase laiendamiseks. Üles seatud üks uus kestade valmistamise masin.

Ühisusele „Estonia eksport-tapamajad“ Tallinnas, Suur Tartu mnt. nr. 79 tapamajade laiendamiseks kondijahvatus-, jätiste ümbertöötamise, peade soolamise ja pakkimise-osakonna sisseseadmiseks. Osakonnas on üles seatud kondikuivatus-aparaat, destruktsioon-katel, kondijahvatusveski jm. vähemad töomasinad. Osakonnas leiab tööd umbes 10 töolist.

Johan Nurmberg'ile, Viljandis, Lossi tän. nr. 31, trükikoja laiendamiseks. Jõuandjaks on el.-mootorid kogujõuga 5 h. j. Ettevõtte annab tööd 18 tööli, valmistades mitmesuguseid trükiteid.

Petrooleumi- ja bensiini-hoiukohtade sisseadmiseks:

Eesti tarvitajateühisuste keskuhisusele Narvas, Lääne tän., petrooleumilao sisseseadmiseks mahutusega kuni 900 puuda.

Lelle tarvitajateühisus. Lelle jaama juures, Pärnumaal, petrooleumilao sisseseadmiseks mahutusega kuni 1.200 pd. petrooleumi.

The Asiatic Petroleum Company (Baltic States) Limited Pärnus, Suur-Jõe ja Rähna tän. nr. 50 petrooleumilao sisseseadmiseks, mahutusega kuni 10.000 pd. petrooleumi, ja maa-aluse bensiinilao sisseseadmiseks, mahutusega kuni 20.000 liitrit bensiini.

Vilhelm Daumi palve temale luba anda Sooru vallas, Valgamaal, saeveski sisseseadmiseks on kaubandus-tööstusministeeriumi tööstusosakond rahuldumata jätnud, sest puudub saeveski sisseseadmiseks tehnilistele nõuetele vastav hoone.

L.

Maksvad määrused aurukatelde ehituse ja korrashoiu alal kaubandus-tööstusministeeriumi tööstusosakonnas selgitamisel.

Üks kohalistest ühistegelitest asutustest on kaubandus-tööstusministeeriumi tööstuse osakonna tähelepanu juhtinud asjaolule, et maksvad määrused aurukatelde ehituse ja korrashoiu alal on loonud olukorra, mis võimaldab välismaa „Baltic“ süst. vähemajooliste aurukatelde paigutamist ka tööruumidesse, kuna seda kodumaa tööstuses valmistatud aurukatelde suhtes ei lubata. See asjaolu on üheks soodustuseks, miks meil piimatallitustes eelistatakse „Baltic“ süst. aurukatlaid; nende jaoks ei ole vaja eraldi ruumi ehitada, nagu seda näit. masinaehitusevabrik „Franz Krull'i“ poolt ehitatud katelde tarbeks vaja. Et viimase vabriku poolt ehitatud katlad oma hinna poolest vastuvõetavamad, siis telliksid piimaühisused heal meelel neid, kui võimaldatakse nende ülespanek tööruumidesse.

Nagu kaubandus-tööstusministeeriumi tööstusosakonnast kuulda, võetavat kirjeldatud olukord selgitamisele, sest osakonnale näib, et siin olukord täpselt tõele ei vasta, vaid „Baltic“ süst. katelde ülespanek tööruumi on seadusevastane.

L.

Teiste riikide majanduslik elu-olu.

Soome:

Eesti-Soome kaubandus. Aasta 10 esimese kuu jooksul on Eesti-Soome vaheline kaubandus olnud võrdluseks võttes eelmiste aastate vastavad ajad, järgmine:

Aasta.	Sissevedu Eestist Soome milj. Smk.	Väljavedu Soomest Eesti milj. Smk.
1926	30,3	24,4
1925	34,3	24,9
1924	46,7	13,8

Eestist on toodud peamiselt: kartuleid ja

õunu (4,8 milj. Smk.), lina (7 milj.), tekstiilkaupu (3 milj.), vanarauda (1,3 milj.), telliskive, tsementi, kipsi (9,3 milj.), kartulijahu (600.000 Smk.), vähema tähtsusega kaubad nimetamata. Soome jälle viinud Eestisse paberit, tselluloosi (12 milj. Smk.) ja masinaid (4,3 milj.).

Eesti õunu ei ole enam Helsingi sadamas. Seevastu on rohkesti kartuleid, hind 35 Smk. hekto ehk 45 Spenni kg. Nõudmine on väga väike. Näit. üks Eesti laev on seisnud Helsingi sadamas kolm nädalat ja müünud sel ajal ainult

3—4 hektot. Võib olla, et kui ilmad lähevad külmemaks, suureneb nõudmine.

Läti:

Majanduslikkude raskuste põhjused. „Jaunakas Sinas“ toob rahaministreeiumi krediitdepartemendi endise direktori Aleksander Karklinshi artikli „Majanduslikkude raskuste põhjused“, milles K. muu seas kirjutab: Meie astusime tõsiste majanduslikkude raskuste ajajärku. Seda tõendavad faktid. Protesteeritud vekslite arv on juba nii suur, et pilkajad soovivad Läti pangale kokku seada mitte nende isikute nimekirja, kelle vekslid protesteeritud, vaid nende, kelle vekslid ei ole veel protesteeritud. Ühelajal vekslite protestiga suureneb ka oksjonite arv, isegi pankrotid tulevad sagedamini ette. Igalpool, küll linnades, küll maal, kaebavad elanikud erakorralise rahapuuduse üle. Põllumehed ei jõua töolistele palka maksa, kaupmehed on sunnitud kaupu võlgu andma, töösturid ei leia ostjaid oma saadustele. Mõnede arvamise järele tuleks rahamärkide emissiooni laiendada, et kõrvaldada valusat rahanälga. Teised arvavad, et majanduslikkudest raskustest saaks võitu üldise moratooriumi abil võlgnikkudele. Lõpuks tähendatakse veel välislaenu peale, mis 8 aasta jooksul meie „kättesaamata ideaaliks“ oli.

Kahjuks eelpooltoodud abinõud ei ole need, millised praegusi majanduslikke raskusi kõrvaldaksid. Tekib küsimus: kuidas peame aru saama elanikkude kaebustest rahapuuduse üle ja mis on selle nähtuse põhjuseks? Kui üksikul isikul ei ole raha ülikonna ostmiseks, siis pole seal emissioonipank süüdi, vaid mainitud isiku eelarve. Kui sarnane puudujääk elanikkude eelarves, mida harilikult rahapuuduseks nimetatakse, muutub laialdaseks nähtuseks, siis on nähtavasti elanikkude väljaminekud suuremad kui nende sissetulekud, elanikud ei jõua nii palju teenida kui nõuavad nende väljaminekud. Ja selle tagajärg — elanikkude võlad suurenevad alatasa. Kui pankade ülevaateid käsitleme, siis leiame, et elanikkude võlad krediitasutustele üksi 300 miljoni latini ulatuvad, s. o. 15 miljonit rbl. Nendest erakrediitasutustele umbes 140 miljoni lati ja riigi krediitasutustele, rediskont ja relombard maha arvatud, 160 miljoni lati ümber. Siia ei kuulu need summad, mis välismaal saadud küll rahas, küll kaubakrediidi näol riigi ja erakrediitasutuste garantiide ja teiste kindlustuste vastu. Kõik elanikkude võlad ulatuvad 500 miljoni latini, 25 miljoni rbl.!

Suured ennesõjaaegsed võlad said 1920. a. 18. märtsi seadusega tühise summani vähendatud mitme miljoni latini. Majad linnades ja maal vabanesid raskest võlakoormast. Aga peale sõda,

ainult kuue aasta jooksul, kogunes juba võlgasid ligi 500 miljoni latini. Laenatud kapitali protsendid ulatuvad juba kogusummas 75—80 miljoni latini aastas, resp. 15—16% keskmiselt saja pealt aastas, kõnelemata võlgade kustutusmaksudest, millised ka väga kõrged, ühenduses lühikese tähtajaga. Läti panga laenude kustutusmaks teeb välja 20 protsenti aastas, aga erapankades ja välismaalastel veel rohkem. Enesestmõistetav, et meie riigis pole sarnaseid ettevõtteid, mis nii suuri sissetulekuid annaksid. Suurem osa meie majandusharudest ei jõua kõrgeid protsente katta. Põllumajandusesse paigutatud kapital toob sisse kõigest 4—6 protsenti, tööstuses harilikult 8—12 protsenti aastas. Ainult kaubandus toob rohkem sisse.

Lõpuks maksud riigile. Riigi maksudesse läheb 120 miljonit latti aastas. Kui neile väljaminekutele eelpoolmainitud protsendid juure arvame, siis saame kogusummas elanikkude sunduslikke makse 200 miljoni lati ümber aastas või 100 latti iga elaniku pealt, rinnalapsed ja vanad juure arvatud. Nii suured sunduslikud maksud tekitavad muidugi puudujääki elanikkude eelarvetes. Sellele järgneb nähtus, mida meie juures rahapuuduseks ja majanduslikkudeks raskusteks nimetatakse.

Daani:

Väliskaubandus septembrikuul 1926. Väliskaubanduse üldläbikäik on võrreldes augustikuuga suurenenud nii sisse- kui väljaveos. Nii tõusis sissevedu 122 milj. kr. pealt kuni 142 miljonini, väljavedu 106 pealt kuni 116 milj. Reeksport tõusis 10 milj. kroonini, mis 1 milj. krooni suurem eelmisest kuust. Sellega oli siis Daani väliskaubandus septembrikuul jällegi passiivne ja nimelt 16 milj. krooniga.

Sõeturu liikumine ja selle võimalikud tagajärjed. Kuna Daani ennast varemalt peaaegselt inglise sütega varustas, on nüüd sellel alal suurt pööret märgata, mis küll jällegi inglise sõestregist oleneb. Nii vedas Daani käesoleva aasta septembrikuul sisse 220.000 tonni kivisütt, millest juba 141.000 tonni ehk 60,4 protsenti Saksamaa ja 44.000 tonni ehk 20 prots. Poolamaa peale langevad. Läänud aasta septembris veeti Saksamaalt sisse ainult 25.000 tonni, Poolast ja Danzigist 9000 tonni. Ei ole väga raske ette näha, millised tagajärjed võivad inglaste väljasurumisel Daani sõeturult olla. Juba nüüd kuulub Inglismaalt nurinat, et Daani kõik oma või ja pekoni inglise turule saadab, kuid oma sisseostud suuremalt jaolt Saksamaal ja Ameerikas teeb. Teiselt poolt rõhuvad asumaad peale, et Briti nende karjasaadusi tarvitaks. Või-

malik, et viimasel Briti asumaade kongressil Londonis ka vastavad otsused tehti. Igatahes ei ole sugugi Daani huvides oma tööstust Saksamaa söega varustada, kuid siin lähevad tööstuse ja põllumajanduse huvid lahku: esimene ostab sealt, kus kättesaadavam ehk odavam, teisel aga pole muud turgu oma saadustele valida. Nii siis selt-sib võhindade langemisele veel teine moment, mis küll veel reaalselt kuju omandanud ei ole, kuid siiski ähvardavalt juba Daani eksportööride ees seisab.

Majanduslik kriis. Nagu oodata oli, on talvekuude tulekuga kriis süvenenud. Tööta tööliste arv on käesoleval ajal juba kuni 60.920 tõusnud, mis pea sama suur on kui raskel kriis-ajal 1921. a., kus see arv 63.700 tõusis. Kriisi kergendamiseks esines valitsus alamkojas kava-ga, kuid see ei leidnud poolehoidu, mistõttu 2. detsembriks uued valimised välja kuulutati, mis riigile 1.200.000 krooni maksma lähevad ja mille kohta ajakirjanduses nurinat kuuldu, et sarnas-tel rasketel aegadel seda luksust lubatakse, kuna praeguste erakondlike vahelkordade juures võimatu näeb olevat kõva ja stabiilset valitsust luua, kes ka majanduslikust kriisist jagu saaks. Daani kodanik ei jää siis ka ainult valitsuse peale lootma, vaid paneb ise käed külge. Nii on tekkinud organisatsioon „Dansk Arbejde“, Daani töö, kelle eesmärk on: võidelda nende ainete sisse-veo vastu, mida Daani ise valmistab, propageerida Daani kaupu välismaal jne. Kuna võihinnad il-maturul langevad ja väljavaated ekspordi alal halvenevad, siis tehakse reklaami või sisemaali-sele tarvitamisele. Piim olevat tervislikult kui ka rahvamajanduslikult palju kasulikum kui väl-jast kalli raha eest sisseveetav kohv jne. Orga-nisatsioonil on ka kõik reklaam-abinõud käsuta-da. Muu seas varustatakse postiasutusi stampi-dega „Kobe danske Varer“ (Osta Daani kaupu). Üks Kopenhaageni äri, kes ainult välismaa artik-litega kaupleb, leidis, et seesugune pealkiri tema kirjadel tema äritegevusele kahjulik on ning esi-tas postidirektori vastu kohtuliku nõudmise, mi-da ka kohus rahuldab, ära keelates kaebaja kirju sarnaselt tembeldada lasta ja direktori peale 100 krooni kohtukuludid pannes. „Danske Arbejde“ leidis selle otsuse karmi olevat ja näitas Briti pea-le, kes vaatamata sellele, et ta vabakauba-maa on, kirju tarvitab, nagu „British goods are best“.

Poola:

Ettevaatlikult arvestatud viljasaak, kuigi väiksem läinudaastasest, katab sisemaa tarvidu-sed ja jätab väljaveoks umbes 200.000 tonni. Hin-dade järjekindel tõus, mis arvatavasti ühenduses haussidega maailmaturul, on vilja produtseerijad

Poolas viinud arvamisele, et mida hiljem nad vilja turule lasevad, seda kõrgemaid hindu nad saa-vad. Selles võivad nad aga eksida, nagu läinud aastal, kus maisist makseti 100 kilogr. eest 36 zl., juuni lõpul aga ainult 20. Hea viljasaak maa-keral lõunapoolel ning Vene vilja ilmumine Kö-nigsbergi võivad Poola hindade peale varsti tun-duvalt mõjuda.

Poola viljabörside keskmised hinnad 1. no-vembril olid (dollarites à 100 klgr.):

Nisu	— 5.30
Rukis	— 4.06
Kaer	— 3.35
Oder	— 4.17—3.24

Sõe väljavedu oktoobris. Üldse veeti välja kivisütt oktoobris 1.273 tuhat tonni 1.988 tuhande vastu septembris. Seega vahe 35,97 protsenti. Ekspordi vähenemise peapõhjuseks on vagunitepuudus. Septembris saadi Saksast päe-vas läbistikku 2000 vagunit, oktoobris ca. 300. Čehhoslovakkias tulid vagunid suure hiljaksjää-misega. Siis mõjus veel streik Hamburgis ja tellimiste vähenemine lepingute mittetäitmise pä-rast. Kõige suurem oli sõe väljavedu Inglis-maale (59,45%) ja Rootsi (28,85%), kasvas ka eksport Itaaliasse. Läti ostis oktoobris 47.000 tonni, Soome 28.000, Vene — 102.000.

Tööta töölised. Oktoobri üldarv 196.586. Sellest

mäetööstus	— 29.893
metallitööst.	— 17.207
kudumist.	— 30.178
ehitused	— 10.700
vaimutöö	— 24.474
mitmesugused	— 98.876

Inglismaa:

Sõeturu seisukord. Sõekaevurite ametiühisus otsustas novembri lõpul lubada üksikutel rajoonidel eraldi kokkuleppeid kaevanduste omanikkudega sõlmima hakata, mille tagajärjel tööle tagasipöörjate arv kiiresti tõusis.

Üldine sõeprodutsioon Inglismaal oli samal ajal umbes 2 miljonit tonni nädalas. Novembri lõpunädala produtsiooni hinnati 2½ miljoni tonni peale, mis moodustab poole normaalsest 5 mil-joni tonni suurusest nädalaprodutsioonist.

Sõe müügi keeld nii laevapunkriteks kui ka väljaveoks oli alles maksmas, samuti ka sise-maal kitsendused majapidamise sõe müügi kohta. Süsi oli aga juba detsembri algul küllaldaselt saada ja sõeäridel oli võimalik sütt isegi rohkem muretseda kui müüdi keeldu tõttu.

SAKU ÕLLETEHAS, A.S.

Õ L U MÕDU

KESKLADU: TALLINN, S. KLOOSTRI UUL. 10/12.

KÕNETR. 17-48 ja 24-20.

Raua- ja terasriistade äri **B. Rosenholm**

Pika ja Rataskaevu tän. nurgal 2

soovitab:

tasku- habeme- laua- leiva- aiavilja-	nuud	rätsepa- näputöö- kütine- maniküür- loki-	tange

Mööblilukke, tabalukke, saagi, kirveid, vasaraid, tange, hõvleid, pöitleid, ehituse tarbeid, uiske, soome kelke, elektri- taskulampe jne.

Rootsi priimuseid
„ priimuse päid
ja muid tagavaraosi.

Rootsi jootmiselampe, väljasaagimise tööriistu ja kalapüügi tarbeid.

.....

Pika ja Rataskaevu tän. nurgal 2.

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“.

Juhatus Tartus, Lihaturg 7.
Kõnetraat 3-44

Peaagentuur Tallinn, Vabaduse püest. 3.
Kõnetraat 18-58

Toimetab

tulekinnitusi,
elukinnitusi,
rahekinnitusi.

Kinnitajate huvid on kaitstud
Seltsi põhikapitali ja tagavaradega
üle

Mrk. 21 000.000.—

Selts oma viieaastase tegevuse
kestes kahjusid tasunud
Mrk. 10.500.000.— väärtuses.

Kõik Seltsi tegevusest saadud
tulu läheb omavalitsuste kaudu
rahvale tagasi.

Agentuurid kõigis linnades, ale-
vites ja valdades.

Lühemaid teateid välismailt.

Königsberg Vene transiitsadamana.

Königsbergi linnavalitsuse ja äriühingute ühistel jõupingutustel on hiljuti korda läinud juhtida Vene transiiti Königsbergi kaudu. Nimelt koondasid venelased kõigepealt kogu oma kaunvilja kaubanduse välismaaga Königsbergi, milleks Königsbergi linnapanga poolt antud krediidid (esimene — 1½ miljoni Saksa mk. suuruses, Königsbergi linna vastutusel, ja teine — 4 miljoni suuruses) suuresti kaasa aitasid. Krediidid anti venelastele vilja ülesostu finantseerimiseks Vene sisemaal. Osa laduruumi Königsbergi sadamas rentisid venelased oma tarbeks. — Samal ajal puuavad ka mõlemad tähtsamad Königsbergi võistlejad — Memel ja Danzig — igati Vene transiiti enda poole meelitada.

Inglise-Vene ärisuhted.

Nõukogude Vene äriühingute areng Inglisea oleneb esijoonel krediitkõiguse korraldamisest. Käesoleval aastal saavutati sel alal teatud tagajärgi. Kuna eelmisel aastal inglaste poolt anti ainult 22% Vene tellimiste üldsummast krediiti, siis on see protsent nüüd tõusnud ligi 74-ni. Ka muidu on maksutingimuste poolest saavutatud suured kergendused. Nii ulatusid käesoleval aastal venelaste poolt lepingute sõlmimisel tehtavad sissemaksud sularahas keskmiselt 5%-ni 11 prots. vastu eelmisel aastal. Venelaste poolt kavatsatakse need sissemaksud tulevikus hoopis ära kaotada.

Esimene Prantsuse-Vene segaselts.

Prantsuse meetermõõtude-tööstus ühines Nõukogude seltsi „Sovmeter'iga“ selleks, et asutada Nõukogude Liidus tööstust meetersüsteemiliste instrumentide valmistamiseks. See on esimene Nõukogude-Prantsuse segaselts Nõukogude Liidus.

Čehhoslovakkia suhkrutööstus möödunud majandusaastal.

Čehhoslovakkia suhkrutööstus on möödunud majandusaastal, võrreldes eelmiste aastatega, tõusnud oma haripunktile. Üldine külvipind-ala, mis 1924.—25. majandusaastal ulatus 52.526 ha., suurenes 1925./26. aastal juba 71.015 ha. peale. Üldine suhkruproduktioon 1925./26. a. 11 Čehhoslovakkia suhkruvabrikus ulatus 15.810.511 g. peale 12.099.024 g. vastu eelmisel majandusaastal. See on rekordarv eelmiste majandusaastatega võrreldes.

Čehhoslovakkia väliskaubandus.

Čehhoslovakkia väliskaubanduse bilanss on viimastel kuudel paranenud ja kartused, mida tekitas esimese poolaasta bilanss, on kadunud. 9 kuu väliskaubanduse bilanss oli 1125 miljoni k-s. võrra aktiivne 1432 miljoni k-s. vastu eelmisel aastal sama aja eest. Čehhoslovakkia väljaveomaade eesotsas seisavad endiselt Saksamaa, Austria ja Ungari.

Ühenduses seega on huvitav ära märkida, et Čehhoslovakkia puuvillatööstus hindade langemise tõttu ilmaturul suuri kahjusid on kannatanud. 1925. a. septembriga võrreldes on tänavu küll vähem toorespuuvilla sisse veetud, nimelt kõigest 110 miljonit k-s. eest (läinud aastal sama kuu jooksul 152¼ milj. k-s. eest), kuid tänavune puuvill on sisse ostetud väga kõrgete hindadega, mille tagajärjel puuvillatööstuse kahjusid hinnatakse 37 miljoni k-s. peale.

Daani tollide tõstmise küsimus tekstiilkaupade pealt.

Küsimuse tähtsus Eestile. Daani konservatiiv-erakond on oma valimisprogrammi ka tollide tõstmise vajaduse küsimuse võtnud, eriti tekstiilkaupade peale. Nende arvamise järel tuleks tolle selles harus tõsta 150% võrra. See toovat riigile 15—20 milj. krooni sisse ning andvat tööd 7000 tööta töölisele. Eeskujuks tuuakse Rootsi, kus kaitsetollid tekstiilkaupade pealt kaks korda kõrgemad kui Daanis. Selle kava vastased aga seletavad, et Daani kuidagi ei tohi kõrgemaid tolle määrata. Just tekstiiltööstus olevat juba 1908. a. saadik kõrgete tollimüüride taga lämbumas, olles tehniliselt täiesti ajast maha jäänud, organiseerimata ja väikesesse ettevõtetesse jaotatud, kes ajakohaseid sisseseadeid muretseda ei jõua. Eeskujuks tuuakse tsemenditööstust, mis kaitsemüüride taga ei seisa, kuid siiski hea eduga töötab.

Tollide tõstmine Daanis oleks kahjulik meie tekstiiltööstusele. Allpool toodud arvud näitavad, kui võrd ja missugustele meie tekstiiltööstuse harudele Daani turg on tähtis. Nii oli riigi statistika keskbüroo andmetel 1925. a. meie eksport Daani:

Liit kanepist ja muud kaubaaineist	Emk. 2.6-7.150 ehk 92,9%	selle kauba üldvähjaveost
Dshutist kottriie ja kottid	40 398,860	82,9%
Purjeriie	38.751 200	41,0%
Lõngad	2.057 940	32,0%
Puuvillariie	254 673 550	25,9%
Villane riie	4.657.850	10,9%

Meie eksportööride rahustuseks loodame aga võivat konstateerida, et tollikõrgendus Daanis vaevalt läbi läheb. Kuid valvel peab ikkagi olema.

Leningradi sadama lahtihoidmise küsimus käesoleval talvel.

Kuna selle küsimuse lahendamisest osalt oleneb meie talvine sadama tegevus, siis on huvitav teada, kuidas selle peale välismaa merekaubanduse ringkonnad vaatavad. Daani suhtes võime konstateerida, et siin selles küsimuses täiesti eitavaale seisukohale on asutud. Samal seisukohal asub ajakirjandus. Nii toob „Dansk Søfarts Tidende“ („Daani meresõidu teataja“) nr. 46 — 12. novembrist Vene võimude poolt väljatöötatud Leningradi sadama lahtihoidmise kava, mida omalt poolt järgmiselt kommenteerib:

On tõenäolik, et Vene võimud selle plaani tagasi lükkavad, silmas pidades neid väga õnnetuid kogemusi, mis viimase kolme aasta katsete järele on saadud. Peaasjalikult importeeriti sel ajal kivisütt ja suur osa laadungist on läinud laevade eneste tarvituseks, kes nädalate ja kuude kaupa jääs kinni viibisid. Palju kivisütt tarvitasid ka jäämurdjad. Peale selle läksid seisu ja paranduskulud õige kalliks nende 30—40

laeva pealt, millel sai õnnetus osaks läinud talvel sinna sadamasse sõita. Kui siiski vastu oletust tahetakse Leningradi sadam tänavu talvel sõiduvaba hoida, arvame meie, et need katsed jäävad tagajärjetuks juba sel põhjusel, et vaevalt enam võib ühtki välismaa reederit meelitada laevu sinna sadamasse saatma. Välismaal ei olda aga sugugi selle vastu, kui Vene riigilaevad ise nende võimude enam või vähem hasardiliste ideede katsobjektideks oleksid.

Prahihinnad oktoobris.

Prahihindade tõus kestis oktoobris ja nimelt transatlantlik liinidel, kuna puumaterjalide veohinnad Baltimerel on püsima jäänud seepeale vaatamata, et need sügisel, kus laevad tormide tõttu enam dekilaadungeid võtta ei saa, oleksid pidanud tõusma. Veohindade indeks transatlantlik liinidel oli oktoobris 159,5.

Königsbergi kevad'laat —

14. Saksa idamess, — peetakse ära 20.—23. veebruaril 1927. a.

15. Saksa idamess, mis on otsustatud ära pidada 21.—24. augustil 1927. a., kavatakse jällegi ühendada põllumajanduse suurnäitusega.

Äriettevõtete koosolekuid.

17. detsembril:

Eestimaa evangel.-lut. abikas- ja liikmete peakoosolek kell 6 p. l. Vene tän. 6—4.

18. detsembril:

O.-ü. A. Fleming ja Ko. erakorraline peakoosolek kell 2 p. l. Munga tän. 2, ühisuse ruumes.

A.-s. „Balti Film-Union“ aktsionäride erakorraline peakoosolek kell 5 p. l. Harju tän. 43.

20. detsembril:

A.-s. „Heinr. Puls“ erakorraline peakoosolek kell 5 p. l. Lai tän. nr. 34.

28. detsembril:

Jõhvi õllevabrik, a.-s. erakorraline peakoosolek kell 6 õht. S. Kloostri t. 10/12, juhatuse ruumes.

29. detsembril:

Eesti mehaanilise puutööstuse a.-s. A. M. Luther erakorraline peakoosolek kell 3 p. l. S. Pärnu maant. 27.

Uusi seadusi ja määrusi.

Vabariigi valitsuse otsus Eestimaa haigekassade liidu 1926. a. kulude eelarve ja liikmemaksu määrade kinnitamise kohta.

Kinnitusnõukogu, tööstusliku tööseaduse § 272 (S. k. XI k. II j. 1913. a. väljaanne) ja kinnitusnõukogu poolt haigekassade osavõtmise kohta tööstusliku tööseadustiku § 296¹ põhjal asutatud haigekassade liitudest välja antud üldjuhtnõuude („R. T.“ nr. 148 — 1924. a.) põhjal otsustas:

1) Kinnitada Eestimaa haigekassade liidu 1926. a. kulude eelarve IV kongressi poolt vastuvõetud kujul 460.000 mk. suuruses.

2) Lubada liitunud haigekassadele tasu p. l. tähendatud liidule 1926. a. liikmemaksu kolmveerand protsendi suuruses haigekassale aasta jooksul sisse tulnud liikme- ja ettevõtjate juuremaksude üldsummast.

Tariifinõukogu otsus 12. novembrist 1926. a. sadamamaksude tariifi nr. 22 täiendamise kohta (protokoll nr. 169 p. 5).

Alus: Tariifinõukogu seadus, „Riigi Teataja“ nr. 106 — 1923. a.

Vabariigi valitsuse poolt 28. novembril 1924. a. kinnitatud sadamamaksude tariif nr. 22 („R. T.“ nr. 147 — 1924. a.) § 41 täiendatakse p. d-ga järgmise sisuga:

„d) Pirita ja Kalaranna vahet sõitvad laevad Tallinna sadamasse tuleku korral süte võtmiseks.“

Tallinna sadama tegevus

25. novembrist — 10. detsembrini.

Sisse klaaritud mitmesuguse kauba ja reisijatega üldse 57 laeva, nendest: Eesti lipu all 28 aurikut ja purjelaeva; Saksa lipu all 14 aurikut ja mootorlaeva; Soome lipu all 5 auru- ja mootorlaeva; Inglise lipu all 2 aurikut; Rootsi lipu all 2 aurikut; Danzigi lipu all 2 aurikut; Norra lipu all 2 aurikut; Daani ja Prantsuse, kummagi lipu all 1 laev.

Sama aja jooksul klaariti sadamast välja mitmesuguse kauba ja reisijatega 60 laeva.

Suurema saadetise tööstussaadusi

j. t. viis Tallinna sadamast Londoni Inglismaaga korralist ühendust pidav Inglise aurik „Baltrader“, mis pea kolme öö-päevalise pealelaadimise järele (5. dets. — 7. dets.) lahkus teispäeval, 7. skp., veidi enne keskööd.

Nimetamisvääretest kaupadest laaditi „Baltraderile“ sel korral vineerplaate 515.675 kg., toolipõhju 1.726 kg., puust mööbleid 616,7 kg., tulitikke 31.869 kg. (324 kasti), puust uksi 8814,7

kg. (500 tk.), ümmargusi tarbepuid (kuusest) 1506 k.-j., saetud latte 22 standarti, paberit 12.062 kg., puuvillast lõnga, lõimi (3611,9 kg.), kangast, purjeriie (4.051 kg.), puuvillast riie 11.338,1 kg., linu 5537 kg., linakülvisemneid 1528 kotti — 102.378,9 kg., põlevkiviproove 18 kg.

Peale selle laaditi toiduaineist — karjasaadusist — kanamune 124 kasti — 4.457 kg., searasva 106 kg. (2 tünni), kartuleid 50.000 kg., lihasaadusi 50.508 kg. ning soolatud sealihaga — bekonni — 28.787 kg. — See oleks väheseks korrektiiviks selles numbris leiduvale oktoobrikuu väliskaubanduse Inglismaa osale, millise laeva ärasõiduga jääb elevaatori esine ootama vaid „Balt-raderi“ lahutamata asetajat, — järjekindlat külastajat — „Baltabori“.

Pärnu sadama tegevus 25. nov. — 10. detsembril.

Sisse klaaritud üldse 15 mitmesugust laeva; Eesti lipu all 9 aurikut; Norra lipu all 2 aurikut; Inglise lipu all 2 aurikut; Rootsi lipu all 1 aurik; Saksa lipu all 1 aurik.

Laevad töid peaaegselt reisijaid ja segakaupa.

Sama aja jooksul klaariti Pärnu sadamast välja 8 mitmesugust laeva, enamasti reisijate, segakauba ja metsamaterjaliga.

Toiduainete-turg.

London.

10. XII. 1926. a.

Nisu, kaal — 496 Inglise naela

Northern Manitoba . . . £ 56/—
Hard Winter 55/—
Rosario Santa ”

Jahu, kaal — 280 Inglise naela.

Manitoba ” 42/6
Austraalia ” 40/—
Kansas ” 39/6

Odrad

Kanada Nr. 3, kaal — 370 Inglise naela ” 33/6
Kalifornia, kaal — 424 Inglise naela ” 40/9

Kaerad, kaal — 320 Inglise naela

La Plata ” 19/6
Kanada Nr. 2 ” —

4. XII. Linad, cif.

Riga Z. K. ” 55
Pärnu H. D. ” 54
Slanetz U/A Medium ” 64

Bacon, kaal — 112 Inglise naela

Iiri ” —
Daani ” —
Kanada ” —
Ameerika ” —

Munad, kaal — 120 Inglise naela

Inglise ” 28/0 — 29/0
Iiri ” 24/0 — 27/6

Või, kaal — 112 Inglise naela

Hollandi ” 178/0 — 180/0
Daani ” 182/0 — —
Uus-Meremaa ” 150/0 — 166/0
Austraalia ” 130/0 — 164/0
Argentiina ” 130/0 — 150/0

4. XII. Eesti või ” — — —

Läti ” I sort ” — — —
” ” II ” ” — — —

Hamburg.

10. XII. Nisu

Sisemaa, tonni eest . . .	Rmk.	270 — 276
Manitoba, cif 100 kgr. eest t.	Fl.	16.05
Hard Winter, cif 100 kgr. eest	"	15.95
Ameerika jahu, cif 100 kgr. eest	\$	—

Rukis

Sisemaa, tonni eest . . .	Rmk.	232 — 236
Western II, cif 100 kgr. eest	Fl.	11.95

Kaerad

Sisemaa, tonni eest . . .	Rmk.	180 — 190

8. XII. Odrad, talve,

Sisemaa, tonni eest . . .	"	200 — 207

Odrad, suve,

Sisemaa, tonni eest . . .	"	215 — 255

10. XII. Suhkur

C. S. R. Feinkorn, 50 kgr. eest loco	£	18/11/2
Saksa „Eksport“, 50 kgr. eest termiin	"	18/4/2
Jaava	"	18/7 1/2

Riis

Burmah II, 50 kgr. eest . . .	"	15/6

Rasv

Purelard American, 100 kgr. eest	\$	34
Steamlard	"	31 3/4

10. XII. Või, Berliini engros hinnad, tsentneri eest sisemaa I sort

Mrk.	208 — 210
" " " II " "	187 — 189
" " " III " "	175 — 180
Välismaa I sort	—
" II "	—
" III "	—
Eesti või	199
Läti punane.	208
" must	—

Välisbörsid.

	L O N D O N											
	27. XI	29. XI	30. XI	1. XII	2. XII	3. XII	4. XII	6. XII	7. XII	8. XII	9. XII	10. XII
Frank . . .	134.50	130.75	131.75	130.00	126.62	124.75	122.25	123.00	124.62	122.37	123.75	124.12
Dollar . . .	4.85	4.85	4.85	4.8496	4.8496	4.8493	4.8429/32	4.8493	4.8493	4.8493	4.8487	4.8487
Rootsi kroon	18.17 ³ / ₄	18.17 ³ / ₄	18.17 ³ / ₄	18.17 ³ / ₄	18.18	18.17 1/2	18.17	18.14	18.13	18.14 ¹ / ₂	18.14 ¹ / ₂	18.14 ³ / ₄
Daani kroon	18.22	18.22	18.22 1/2	18.22	18.21 1/2	18.21	18.20	18.20 1/2	18.20 ³ / ₄	18.20 ³ / ₄	18.21	18.21
Norra kroon	19.06 1/2	19.25	19.18	19.19	19.13	19.00	19.02 1/2	19.00	19.13	19.16	19.12	19.18
Saksa mark	20.41 1/2	20.4 1/4	20.40 1/2	20.39 1/2	20.39 ³ / ₄	20.39	20.39 1/2	20.40	20.10	20.39 ³ / ₄	20.39 ³ / ₄	20.39 1/4
Soome mark	192 ⁹ / ₁₆	192.56	192.62	192.62	192.56	192.56	192.50	192.53	192.3	192.50	192.47	192.45
Floriin. . .	12.13 1/4	12.1312	12.1312	12.1281	12.1268	12.1268	12.13	12.1312	12.1293	12.1300	12.1293	12.1312
Liir.	114 ⁵ / ₈	113.—	113.62	113.37	112.87	112.37	111 ³ / ₈	111.50	112.00	112.25	112.00	111.43
Helveetsia fr.	25.14	25.14 ³ / ₄	25.13 1/4	25.13 1/4	25.14	25.13	25.13	25.13	25.13	25.13	25.09	25.09
Tshehhosl.kr.	163 ¹ / ₁₆	163.88 1/2	163.75	163.75	163.75	163.75	163 ¹ / ₁₆	163.75	163.75	163.75	163.75	163.75
Belgia frank	34.86 1/2	34.88 1/2	34.88 1/2	34.88	34.88	34.86 1/2	34.87	34.87	34.86 1/4	34.88	34.85 ³ / ₄	34.86
Shillingid .	34.41 1/2	34.44	34.40	34.40	34.40	34.40	34.41	34.40	34.40	34.40	34.40	34.40
Poola slot .	43.50	43.50	43.50	43.50	43.50	43.50	43.50	43.50	43.50	43.50	43.50	43.50
Pengo . . .	347.700	347.700	347.700	347.700	347.700	347.700	347.700	347.700	347.700	347.700	347.700	347.700
Latt	25.17	25.17	25.17	25.17	25.17	25.17	25.17	25.17	25.17	25.17	25.17	25.17
Litt	49.50	49.50	49.50	49.50	49.50	49.50	49.50	49.50	49.50	49.50	49.50	49.50
Tshervonets.	941.00	941.00	941.00	941.50	941.00	941.50	941.50	941.50	941.50	941.50	941.50	941.50
Kuld p/unts.	84/11 1/2	84/11 1/2	84/10 1/4	84/11 1/2	84/11 1/2	84/11 1/2	84/11 1/2	84/11 1/2	84/10 1/4	84/11 1/2	84/11 1/2	84/11 1/2
Hõbe p/unts	2/17/16	2/11/4	2/11/8	2/11/16	2/9/16	2/ 5/8	2/ 9/16	2/ 3/8	2/5/16	2/9/16	2/3/4	2/11/16
Plaat. p/unts	—	—	—	—	—	—	401/—	—	—	—	—	—
	B E R L I N											
	27. XI	29. XI	30. XI	1. XII	2. XII	3. XII	4. XII	6. XII	7. XII	8. XII	9. XII	10. XII
Naelsterling.	20.409	20.415	20.412	20.398	20.390	20.392	20.395	20.344	20.392	20.396	20.39	20.393
Frank . . .	15.19 1/2	15.41	15.62	15.47	16.06	15.95	16.72	16.69	16.43	16.14	16.86	16.545
Dollar . . .	4.2085	4.2085	4.2075	4.20 1/2	4.20 1/2	4.204	4.206	4.2055	4.20 1/2	4.204	4.2055	4.2045
Rootsi kroon	112.25	112.33	112.30	112.20	112.15	112.15	112.23	112.36	112.47	112.25	112.30	112.36
Daani kroon	112.10	112.10	112.07	111.95	112.00	112.05	112.03	112.05	112.05	112.05	112.04	112.03
Norra kroon	107.20	105.48	106.15	106.00	106.20	107.50	107.10	107.05	107 —	106.10	106.65	106.27
Soome mark	10.595	10.592	10.59	10.585	10.585	10.58	10.594	10.587	10.689	10.585	10.590	10.587
Floriin. . .	168.25	168.30	168.28	168.18	168.18	168.15	168.15	168.18	168.18	168.17	168.14	168.05
Liir.	17.84	17.96	17.98 1/2	17.95	18.04	18.00	18.34	18.36	18.25	17.98	18.34	18.27
Helveetsia fr.	81.17	81.22 1/2	81.17	81.14	81.12	81.12 1/2	81.13	81.90	81.13	81.12	81.80	81.26
Tshehhosl.kr.	12.467	12.467	12.463	12.456	12.454	12.445	12.46	12.458	12.454	12.452	12.452	12.451
Belgia frank	58.56 1/2	58.53	58.47	58.48	58.46	58.48	58.50	58.51	58.50	58.46 1/2	58.51	58.49

Tallinna börsikomitee juures asuva kaupade ja prahtide komisjoni poolt koteeritavaate kaupade nimekiri ja hinnad (en gros).

Jahud: nisu, pehme, kõrgem s., Ameerika ja inglise	pd.	845—900	Õlikoogid, linaseemne	pd.	235—245
„sõre, kõrgem sort Ameerika ja inglise	„	890—905	„ päevalille	„	235
„J. Puhk ja Pojad“ rukkijahu	„	325—335	Tangud soja	„	325
„J. Puhk ja Pojad“ suurveski saadused. Hinnad arvatud 50 klg. eest ühes valge puuvillase kotiga:	„	440—480	Jahu, päevalille	„	255—265
Püülijahu:	„		Segajõutoit I s.	„	245—255
Rukkipüütl patent (à 50 kg.) puud mk. harilik (à 4 pd.)	„	560	„ II s.	„	220—230
„Eesti Parem“ saiajahu à 50 kg.	„	465	Nisukliid	„	180—195
„Kalev“	„	905	Puuvillane riie, Bjas	arss.	41,50—51,50
„Taara“	„	865	„ Mitkal	„	31,50—38,50
„Kungla“	„	835	Lina, Liivi R	pd.	1250
„Sampo“	„	815	„ Petseri	„	1400
Manna	„	730	„ Võru	„	1400
Jahu: nisu, pehme — sõre	„	950	„ Tartu	„	1300
A/S. Rotermanni tehaste jahud:	„	685—910	Linaseemneõli 871/20/0 basis	„	260—280
Rukkijahud	„	325—335	Linaseemned, külvi	„	300—320
„püül	„	450—470	Takud, Codilla, I	„	850
„nisu, pehme — sõre	„	685—915	„ „ II sort	„	650
Rukis, Eesti	„	315—320	„ „ III	„	400
„Vene	„	315—320	Kivisüsi, auru, Yorkshire, 2 k. pest.	„	90—95
„Poola	„	315—320	„ „ Newcastle	„	85—90
Kaerad, toidu,	„	250—260	„ „ sepa	„	120
Odrad, õlle,	„	295—310	Koks, valu	„	100—110
Odrad, toidu	„	265—275	„ gaasi	„	—
Herned, rohelistes, Eesti	„	—	Põlevkivi, I sort A	„	10
Riis, Burma II	„	680—690	„ I „ B	„	9
Kartulid, eksport	„	50—52	„ II „	„	7,50
„piirituse	„	40—42	„ III „	„	5
Kartulitärklis „Superieur“	„	550	„ Fenolaat	„	200
Piim, pudelites	ltr.	17	„ Gudroon	„	240
„lahtine	tp.	17	„ pigi	„	190
Või, eksport, I sort	pd.	4400—4520	Raud, sordi	„	235—245
Margariin, välismaa	„	1960—2240	„ vits	„	340—520
Kaseiin, Eesti	„	1250—1350	„ plekk	„	370—510
Juust „Schweitsi“, kodumaa	„	2700—2900	„ plekk, tsingitud	„	690—770
Munad, eksport I s. (kast 1440 tk.)	kast	15.840	Raudtalad	„	250—270
„ II s. („ 1440 tk.)	„	15.120	Teras, vedru	„	450—510
Kakao, Hollandi	pd.	2000—2400	„ tõrriistade	„	1200—1400
„Inglise	„	1800	„ talla	„	280—300
„Ameerika	„	1400—1600	Belgia ree talase teras, sitkus 45	„	140—150
Kohv, Rio, Santos	„	4800—5200	Malm	„	170—180
„Kesk-Ameerika sordid	„	6000—7800	Inglitina	„	10.800—11.000
Tee, lahtine, Orange Pekoe, Tseilon	„	9000—9800	Seatina	„	1250—1300
„ „ Orange Pekoe, Java	„	8000—9000	Vaskplekk, punane	„	3500—3600
„ „ Moning, Hiina	„	4700—5600	„ „ valge	„	3200—3400
Suhkur, peenike, valge, Dantsigi	„	760—770	Tsink-plekk	„	1800—2200
„ „ Saksam.	„	760—770	Masinaõli, Vene, Nobel	„	480—530
Suhkur, peenike, valge, Poola	„	760—770	„ Ameerika	„	570—640
Siirup, kartuli, 420/0	„	625	„ mootor	„	700—760
Glükoos	„	600	„ auto	„	950
Sool, lahtine, Saksa	„	56	Linaseemneõli	„	1315
Heeringad, värsked püük, Yarmouth, Matties	ttinn	4300—4400	Värnits	„	1355
Heeringad, värsked püük, Yarmouth Matfulls	„	4600—4900	Tsilindriõli, Vene	„	625—950
Heeringad, Shoti, Matties	„	4500—4600	„ Poola	„	—
„ „ Matfulls	„	4800—5000	„ Ameerika haril. aur. 280°	„	570—590
„ „ Norra Slo	„	2500	„ „ ülekuum. „ 3200	„	935—975
„ „ Islandi	„	2000—2900	Põlevkiviõli	„	170
Liha, sea, I sort	pd.	1640—1680	Nafta, Vene	„	240
„ „ looma, I sort	„	800—1000	„ Ameerika	„	215—225
			Petrooleum, Vene, sisternid ja vaadid	„	280
			„ „ Poola, sist. ja vaadid	„	—
			„ „ Am., sistern. ja vaadid	„	270—290
			Bensiin, Vene	„	545—585
			„ „ Ameerika	„	560—580
			Piiritus, eksport (excl. vaat) fob	„	55
			Pesusooda, välismaa	„	195
			„ „ kodumaa	„	170—175
			Seebikivi	„	500—525

Värvid, nigrosiin, vees sulav, välism. pd.	9200
" tsinkvalge, välism.	1500—1650
" tinavalge, "	1585
" ooker, "	360—470
Väetisained, salpeeter, Norra . . . pd.	—
" " Tshiili pd.	—
" superfosfaat 18—200/0 kott	—
" thomasjahu 15—16 ⁹ /0	—
" kaalisool 30 ⁹ /0,	—
" " 40 ⁹ /0	—
" kainiit 12 ⁹ /0,	—
Väävelhapuammoniaak	—
Lubjalämmastik	—
Vosvoriit, Eesti 6 ⁹ /0	—
Eesti rikast. vosvoriit 28—30 ⁹ /0	—
Paber, rotatsiooni pd	440
Tsement, Portland, Kunda	—
pütt 10 pd. 10 nl. tünn	875—925
Tsement, Aseri	875—925
Kriit, toores pd.	—
" pestud	118—120
Asfalt	120
Kivitõrv	—
Puutõrv	—
Lubi	48—50
Kips, tükkides	25
" jahvatatud	40
" krohvimise	50—75
Telliskivid, I sort tuhhat	6000
" A.-s. „Silikaat“	4000—4500
Tulitikud, orig. kast (5000 toosi)	4250—4750
Nahk, talla, Eesti, kodumaa tooresnahast valmist, pd. I s. pd.	5400—5600
Nahk, talla, Ameerika tooresn. valmistatud, I sort	6000—6400
Nahk, talla, Ameerika tooresn. valmistatud, II sort	5800—6200
Tooresnahk, väikesed ja suured	—
Silikaat D/B/B	—
Puumaterjalid, saetud	—
Eesti Strd I, II ja III s. frko Tall.	—
" IV s	—
" propsid; 7x7	—
" liiprid	—
Prahid:	
Lina	—
Tallinn — Stettiin tonn sh.	30/—
" — Gent	25—30/
" — Dundee	" "
" — Belfast	" "
Takud	
Puumaterjalid D/B/B	—
(Baltwood charter) Standard	—
Tallinn — London sh.	—
" — E. C. C. P. (Inglise ida- ja läänerand)	—
" — Antwerpen	—
" — Southampton	—
" — Manchester	—
" — Amsterdam	—
" — Dundee	—
25 ⁹ /0 talve juuremaks	—
Segakaup (25 ⁹ /0 talve juurem.)	—
Tallinn — Stettiin tonn sh.	12—25/
" — London	—
" — Stokholm	—
Või	—
Tallinn — Stettiin tünn	1/6
Kartulid	—
Tallinn — Stokholm	—

Tallinna börsi kursisedel.

		29. XI	1. XII	3. XII	6. XII.	8. XII.	10. XII.	—
1 dollar	T	—	—	—	—	—	—	—
	O	372	372	372	372	372	372	—
	M.	375	375	375	375	375	375	—
1 naelsterling	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	1804	1804	1804	1804	1804	1804	—
	M	1819	1819	1819	1819	1819	1819	—
100 Saksa marka	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	8850	8850	8850	8850	8850	8850	—
	M.	8960	8960	8960	8960	8960	8960	—
100 Soome marka	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	937	937	937	937	937	937	—
	M	947	947	947	947	947	947	—
100 Rootsi krooni	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O	9975	9975	9975	9975	9975	9975	—
	M	10.060	10.060	10.060	10.060	10.060	10.060	—
100 Daani krooni	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	9950	9950	9950	9950	9950	9950	—
	M	10.050	10.050	10.050	10.050	10.050	10.050	—
100 Prantsuse franki	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	1345	1340	1400	1475	1425	1445	—
	M	1420	1415	1475	1550	1500	1520	—
100 Hollandi guldenit	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	14.900	14.900	14.900	14.900	14.900	14.900	—
	M.	15.050	15.050	15.050	15.050	15.050	15.050	—
100 latti	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	7150	7150	7150	7150	7150	7150	—
	M	7250	7250	7250	7250	7250	7250	—
100 Tschehoslovakkia krooni	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	1105	1105	1105	1105	1105	1105	—
	M.	1130	1130	1130	1130	1130	1130	—
100 Helveetsia franki	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O	7190	7190	7190	7190	7190	7190	—
	M.	7290	7290	7290	7290	7290	7290	—
100 Norra krooni	I.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	9400	9375	9475	9450	9350	9375	—
	M.	9700	9675	9775	9750	9650	9675	—
100 Belgia franki	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	1025	1025	1025	10.5	1025	1025	—
	M.	1100	1100	1100	1100	1100	1100	—
100 Itaalia liiri	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	1575	1260	1575	1610	1575	1600	—
	M	1650	1635	1650	1685	1650	1675	—
100 Ungari krooni	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O	5,15	5,15	5,15	5,15	5,15	5,15	—
	M	5,40	5,40	5,40	5,40	5,40	5,40	—
1 Austria schilling	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O	52,50	52,50	52,50	52,50	52,50	52,50	—
	M	54,00	54,00	54,00	54,00	54,00	54,00	—
1 tschervonets	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O	189.50	189.50	189.50	189.50	189.50	189.50	—
	M	192.50	192.50	192.50	192.50	192.50	192.50	—
1 Poola slot	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O	38,00	38,00	38,00	38,00	38,00	38,00	—
	M.	43,00	43,00	43,00	43,00	43,00	43,00	—
1 Eesti kroon	T	100	100	100	100	100	100	—
	O.	—	—	—	—	—	—	—
	M.	—	—	—	—	—	—	—

